

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

TÁMOP-4.2.3-12/1/KONV-2012-0016

Tudománykommunikáció a Z generációnak

Projektvezető: Dr. Töröcsik Mária PTE KTK egyetemi tanár

A munkacsoport vezetője: Dr. Szűcs Krisztián PTE KTK adjunktus

**A 15-29 éves korosztály tevékenységszerkezete az
időmérleg-vizsgálatok tükrében**

Tanulmány

Készítette:

Bittner Zoltán, PTE KTK

Kiadó: Pécsi Tudományegyetem
ISBN 978-963-642-991-1

Pécs, 2013

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	2
2. Módszertan.....	4
2.1. Az időmérleg-vizsgálatok céljai és módszertana.....	4
2.2. Az időmérleg-vizsgálatok strukturális felépítése	5
3. Az időfelhasználás alakulása tevékenységi főcsoportok szerint.....	7
4. Társadalmilag kötött tevékenységek.....	10
4.1. Kereső-, termelőtevékenység.....	12
4.2. Tanulás, önképzés.....	15
4.3. Háztartási és házkörüli munka.....	18
4.4. Vásárlás, szolgáltatások igénybevétele.....	20
4.5. Gyermekellátás, gondozás.....	22
4.6. Közlekedés.....	24
5. Fiziológiailag kötött tevékenységek	27
5.1. Alvás.....	28
5.2. Étkezés.....	29
5.3. Testi higiénia, öltözködés	29
6. Szabadon végzett tevékenységek.....	31
6.1. Szabadidő társas eltöltése	33
6.2. Kulturális és sportrendezvények látogatása.....	35
6.3. Vallásgyakorlás	37
6.4. Olvasás.....	39
6.5. Rádió-magnó-, lemez-, cd-hallgatás.....	41
6.6. Tévénézés, videózás, internetezés	42
6.7. Séta, kirándulás, sport.....	46
6.8. Hobbi és egyéb kedvtelések	48
6.9. Egyéb szabadon végzett tevékenységek	49
7. Összefoglaló.....	51
Irodalomjegyzék.....	52

1. Bevezetés

„Az idő pénz”, szól a Benjamin Franklinnek tulajdonított közmondás, mégis az idő talán az egyetlen olyan jószág, amelynek felhasználásáról úgy dönthet az egyén, hogy nem kell közvetlenül fizetnie érte. Ettől függetlenül vagy éppen ezért az időfelhasználás kiemelkedően fontos információkkal bír egy korszak vagy generáció tagjainak életmódjáról, követett normáiról, értékrendjéről, ezáltal *az időmérleg-vizsgálatok fontos elemét képezik a társadalmi folyamatok pontosabb megismerését szolgáló kutatásoknak.*

Hazánkban a Központi Statisztikai Hivatal – az 1960-es évek közepe óta – nagyjából tízévente folytatja le egy éven át tartó időmérleg-vizsgálatát. *A két utolsó felmérés között eltelt évtized, bár nem hozott az előzőhöz hasonló társadalmi-gazdasági rendszerváltozást, tendenciáit tekintve nem volt egységes.* A 2008-ban kezdődő, majd egy évvel később csúcsosodó *pénzügyi és gazdasági világválság ugyanis alapjaiban változtatta meg a jellemző fogyasztási szokásokat, így az utolsó adatfelvétel eredményei már magukban hordozzák a válság lenyomatait is.*

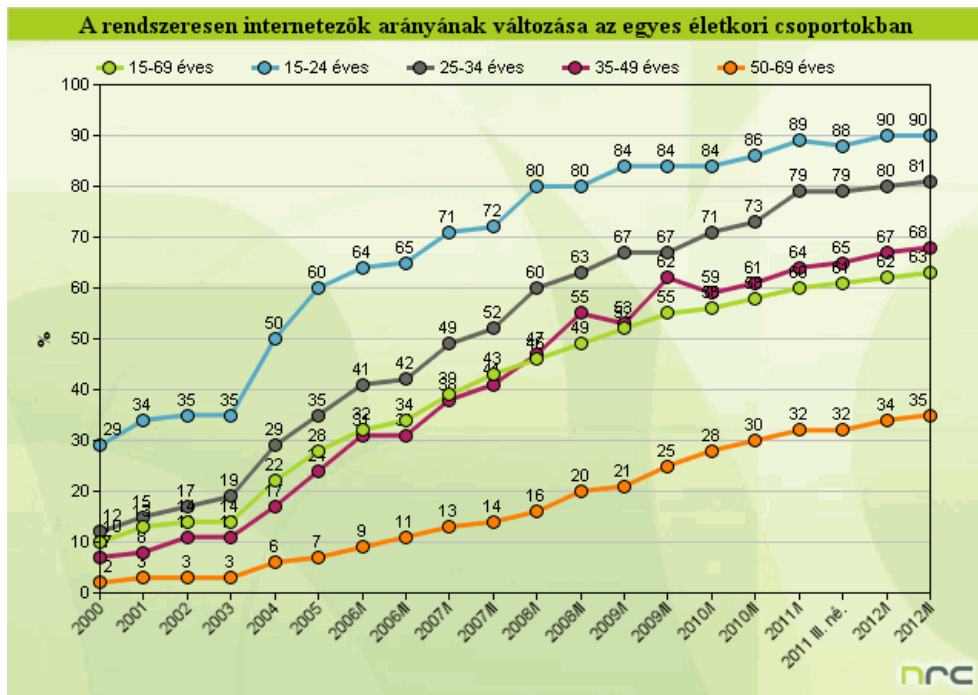
A recesszió mellett jelen vizsgálat tárgyát képező 15-29 éves korosztály időfelhasználására további két folyamat gyakorolt különösen jelentős hatást az évtized során.

Egyrészt *az oktatás expanziója, amelynek következtében emelkedett a közép- és felsőfokú oktatásban résztvevők aránya, valamint az az idő, amit egy fiatal élete során átlagosan eltölt az oktatási rendszerben.* Ezzel együtt pedig értelemszerűen jelentősen *kitolódott a munkaerő-piacra történő belépés átlagos ideje, vagyis a 15-29 éves korosztály aktivitási és foglalkoztatási rátája.*

A másik fő tényező *az információs kommunikációs technológia robbanásszerű fejlődése.* Az internet a második legfontosabb információs csatornává vált a népesség körében. Míg 2000-ben a személyi számítógéppel rendelkező háztartások aránya nem haladta meg a 17%-ot, az internet penetráció pedig a teljes lakosság körében a 10%-ot, addig 2010-ben már az előbbi érték 50%, utóbbi 60% fölé emelkedett. A folyamat a legfiatalabb – 15-24 éves – korosztályokban még dinamikusabb volt. Körükben a penetráció több mint 90% (NRC 2011).

Az alábbi tanulmány elsősorban a millenniumi és a 2010-es adatfelvétel eredményeinek összevetésére fókuszál, méghozzá a kutatási projekt célcsoportjait jelentő 15-19 és 20-29 éves korcsoportokban.

1. ábra: A rendszeresen internetezők arányának változása az egyes korcsoportokban

Forrás: NRC 2011

2. Módszertan

2.1. Az időmérleg-vizsgálatok céljai és módszertana

Falussy Béla (2002), a KSH főtanácsadójának megfogalmazása szerint az időmérleg az életmód, mint hierarchikus rendszerbe szervezett tevékenységstruktúra felmérésére, egyben az egyes tevékenységek vizsgálatára kialakított társadalomstatisztikai adatfelvételi és elemző eljárások összessége; ugyanakkor, ezek elrendezésével, a társadalom időfelhasználásáról nyert adatok, társadalmi jelzőszámok rendszerébe is besorolható.

Az időmérleg-vizsgálatok lényege, hogy egy kijelölt időszakon belül, az események sorrendjében regisztrálják a nap 24 órás keretében végzett összes tevékenységet, egy olyan mintán, amely mind a napokat, mind a népesség meghatározott körét reprezentálja, és – természetesen – számba veszik ezek gyakoriságát és a rájuk fordított időmennyiségeket (Falussy 2002).

Hazánkban a vizsgálatokat nagyjából tízévente a KSH hajtja végre. A felvételek többnyire ún. tegnapinterjúval készülnek, azaz a mintában szereplő személyek az előző napi tevékenységszerkezetükről számolnak be a kérdezőbiztosnak. Eszköze az idő-mérlegnapló. Ez lehet nyitott rendszerű, ahol a felvett tevékenységek (a naplóban kitölthető sorok) száma a megkérdezett közlése alapján változó, vagy zárt rendszerű, ahol a nap 24 óráján belül időrendben egymást követő, azonos tartamú (tízperces, negyedórás) időszavok mellett jegyzik be a végzett tevékenységet (KSH 2010).

A megfigyelési egység az ún. embernap, azaz egy ember egy napra vonatkozó időmérlege. A minta egy személyének annyi embernapja lehet, ahány időmérleget vettek fel róla (Falussy 2002).

A KSH internetes kiadványának (2010) indoklása alapján a vizsgálat feladata, hogy a népesség életkörülményeiről, életviteléről, időfelhasználásáról összehasonlítható, az alapvető társadalmi-demográfiai rétegek szerint differenciálható képet nyújtson.

Az EUROSTAT (1998) szakértői a következőkben fogalmazták meg az időmérleg-vizsgálat céljait:

- segítse a családpolitika megalapozását, ezen belül adjon képet a nőknek a háztartási munkában, valamint a munkaerőpiacon betöltött szerepéről, továbbá a

gyermekneveléssel, valamint a krónikus betegségben szenvedő családtagok ápolásával kapcsolatos terhek alakulásáról;

- segítse a munkaidő szabályozását célzó politika kialakítását, amelynek keretében adjon betekintést az új foglalkoztatási formákban dolgozók munkaidejéről;
- szolgáltasson információkat az utazási célokról és módokról, különös tekintettel a turizmusra;
- nyújtson információkat a kulturális és szabadidős tevékenységek alakulásáról;
- segítse a nemzeti számlákkal kapcsolatos fejlesztési munkákat, ezen belül főleg a háztartások produktumát bemutató szatellit számlák összehasonlításához nyújtson elégséges információt.

2.2. Az időmérleg-vizsgálatok strukturális felépítése

Minden nemzeti időmérleg általános célú, azaz úgy kell összeállítani a vizsgált tevékenységek listáját és azok felépítését, hogy azzal a teljes lakosság és a fő társadalmi, demográfiai csoportok időfelhasználását lehessen jellemezni (Falussy 2002).

A tevékenységek osztályozásának alapelvei:

- *átláthatóság*
- *stabilitás*
- *teljeskörűség*
- *arányosság*
- *egységesség*

Az időfelhasználás szerkezeti elemzéséhez az egyes tevékenységeket, tevékenységköröket hierarchikus szerkezetben bemutató, többszintű osztályozási rendszer használatos (Falussy 2002). A továbbiakban a tanulmány is ezt a szerkezeti felépítést használja a társadalom időfelhasználásában bekövetkezett változások bemutatására.

Az osztályozási rendszerek alapegysége a tevékenységkategoría (pl.: gyermek testi gondozása), amely a struktúrában meg nem jelenő elemi tevékenységekből épül fel, ezek az elemi egységek alacsony előfordulásuk miatt önállóan nem értékelhetők, de valamilyen közös jellemző révén egyazon kategóriánév, gyűjtőnév alatt összekapcsolhatók.

A hierarchia következő szintje a tevékenységcsoport (pl.: gyermeknevelés), mely a tevékenységek valamilyen közös vonása, tárgya, funkciója alapján képzett csoport, amelyeket

az úgynevezett tevékenység-főcsoportok (pl.: a háztartás és család ellátása) foglalnak egy magasabb elemzési keretbe.

Az osztályozási hierarchia *legmagasabb szintjét a blokkok képezik*, amelyekből a hazai osztályozás rendszer hármat különböztet meg:

- *társadalmilag kötött tevékenységek*
- *fiziológiailag kötött tevékenységek*
- *szabadon végzett tevékenységek*

A tanulmányban a nemzetközi gyakorlatban is használt három mutató segítségével követjük a társadalom időfelhasználásában végbement változásokat:

- „*A*” mutató: egy főre jutó átlagos napi időráfordítás (percben) a teljes vonatkozási körre számolva, függetlenül attól, hogy az adott sokaságból ténylegesen hányan végezték a vizsgált napon az adott tevékenységet. Az „*A*” mutató esetében az összes végzett tevékenység együttes ideje 1440 perc, azaz 24 óra.
- „*B*” mutató: az adott tevékenységet végzők aránya a megfigyelt sokaságból.
- „*C*” mutató: az adott tevékenységet ténylegesen végzők átlagos időráfordítása percben.

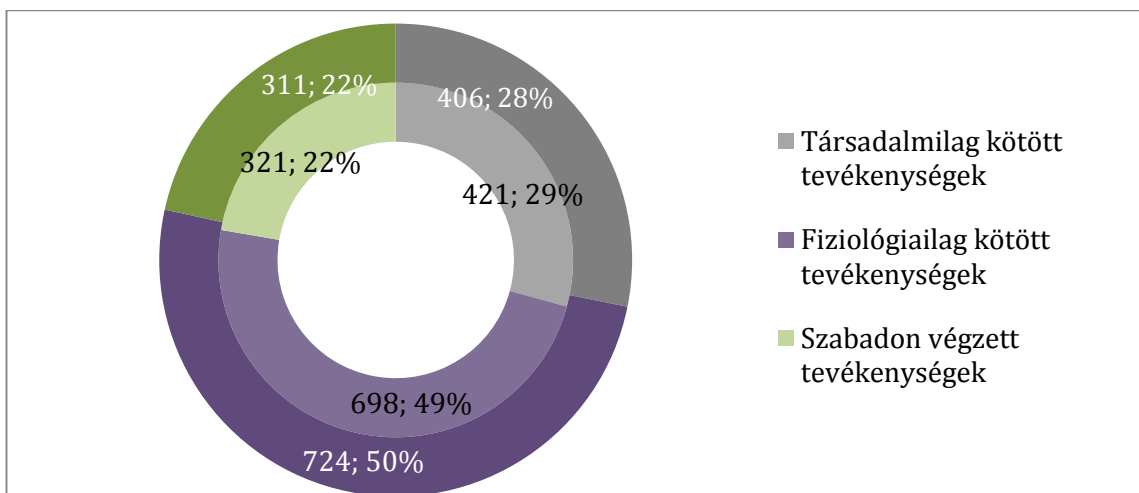
3. Az időfelhasználás alakulása tevékenységi főcsoportok szerint

A 15-19, illetve 20-29 éves korosztály időfelhasználásának változása követi a teljes népességen belüli folyamatok mintázatát. Mindkét alapsokaságban a társadalmilag kötött tevékenységre fordított idő hosszabb távon is csökkent, ezzel szemben növekvő tendenciát mutat a fiziológiai szükségletek kielégítésére szánt időkeret. Érdekeség, hogy a szabadon végezhető tevékenységek átlagos ráfordítás növekedése megtorpanni látszik, így 2010-ben kevesebb idő jutott szabadon választott elfoglaltságokra, mint 10 évvel korábban.

A tevékenység-főcsoportok közötti változások nem tekinthetők kifejezetten dinamikusnak. Egyik kategória napon belüli részesedés változása sem haladta meg a 2%pontot a 15-19 éves korcsoportban. A középiskolás korú fiatalok egy átlagos napon idejük felét töltik a regenerálódást biztosító tevékenységekkel, alvással- pihenéssel, testi higiéniaival és étkezéssel. A fennmaradó közel 12 órából pedig 6 óra 45 percet töltenek társadalmilag kötött és 5 óra 11 percet szabadon végzett tevékenységekkel.

Nemek szerinti bontásban a nők 10 perccel kevesebb szabadidővel rendelkeznek, és ugyanennyivel többet fordítanak társadalmilag elvárt tevékenységekre. Mindez azt is jelenti, hogy a fiziológiai szükségletek kielégítésére szánt időkeret kiegyenlítődött, a nők többlet ráfordítása ezen a területen eltűnt a két utolsó időmérleg-vizsgálat között, pedig az 1980-es évek közepén még negyedórás „előnyben” voltak a szebbik nem képviselői ezen a területen.

2. ábra: A tevékenység-főcsoportokra fordított idő változása 1999/2000 (belső kör) és 2009/2010 között (külső kör) a 15-19 éves korosztályban

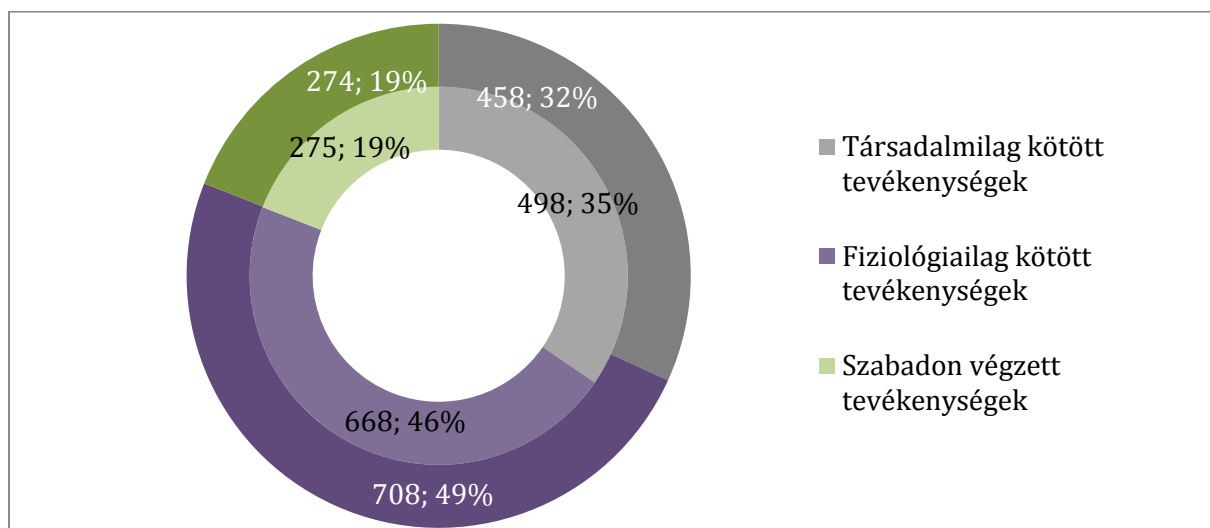

A 20-29 évesek tevékenység struktúrája valamelyest eltér az eggyel fiatalabb korcsoportétól, bár a különbségek egyre inkább kiegyenlítődni látszanak. Jellemzően idejük nagyobb részét fordítják társadalmilag kötött tevékenységekre, aminek következtében kevesebb jut fiziológiai és szabadon végezhető elfoglaltságokra, mint a fiatalabb korosztályban.

A tendenciákat vizsgálva megállapítható, hogy a rendelkezésükre álló szabadidő tulajdonképpen nem változott a két utolsó adatfelvétel közötti időszakban, így amennyivel több időt szántak a fiatal felnőttek fiziológiai szükségletek kielégítésére 2010-ben mint 10 évvel korábban, annyival csökkent a társadalmilag kötött tevékenységekre fordított időkeret. Összességében a folyamatok ebben a kohorszban is megfelelnek a teljes népesség körében lezajlott változásoknak.

Feltűnő különbségek tapasztalhatóak a nemek időstruktúrájában. A huszonéves nők naponta átlagosan 58 perccel foglalkoznak többet társadalmilag kötött tevékenységekkel és 1 óra 2 perccel kevesebbet szabadon eltölthetővel. A különbség ebben a korosztályban is csak a fiziológiai szükségletek kielégítésére szánt időintervallumban mérséklődtek. Itt a két nem közötti eltérés 4 percre csökkent.

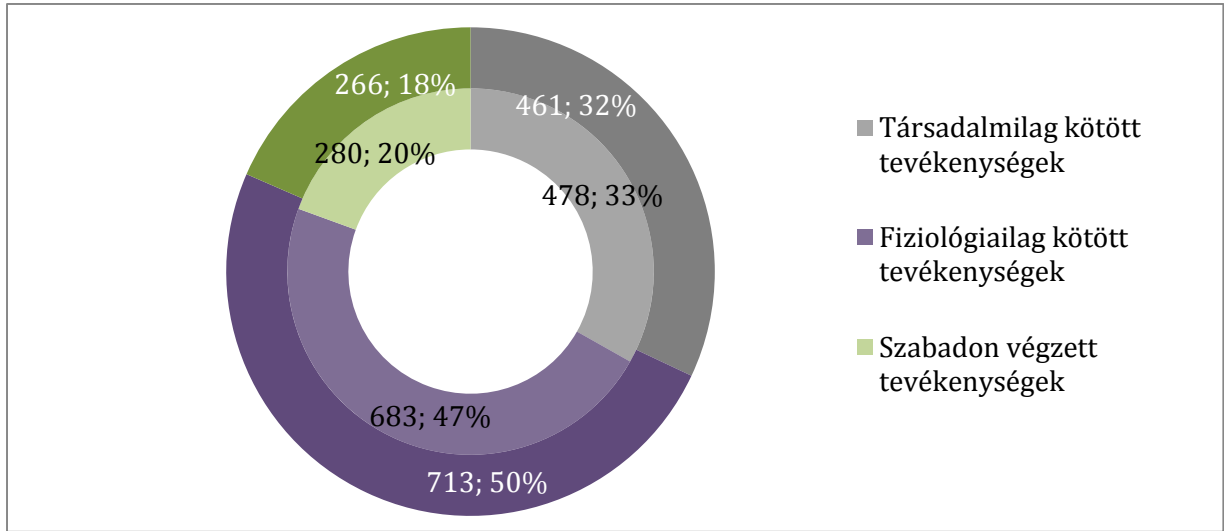
3. ábra: A tevékenység főcsoportokra fordított idő változása 1999/2000 (belső kör) és 2009/2010 között (külső kör) a 20-29 éves korosztályban

Összességében megállapítható, hogy a társadalmilag kötött tevékenység, azon belül is a kereső-termelő munka egyre kisebb hányadát köti le a vizsgált korosztályok életének. Ugyanakkor ellentétben az eddigi tendenciákkal, miszerint az így felszabadult időkeret a szabadidő bővülését eredményezte, az elmúlt 10 évben leginkább a fizikai szükségletek

kielégítésére fordítottak többet a vizsgált korosztály tagjai. Ezek a folyamatok nemcsak a vizsgált generációkra érvényesek, hanem amint az alábbi ábrán is látható a teljes népesség időszerkezetének változásaira is. Kizárólag a főtevékenység kategóriákra koncentrálnva tehát a tanulmány fókuszában lévő kohorszok időfelhasználásukat tekintve nem rendelkeznek speciális, egyedi az elmúlt tíz évet meghatározó jellemzőekkel.

4. ábra: A tevékenység főcsoportokra fordított idő változása 1999/2000 (belső kör) és 2009/2010 között (külső kör) a teljes népesség körében

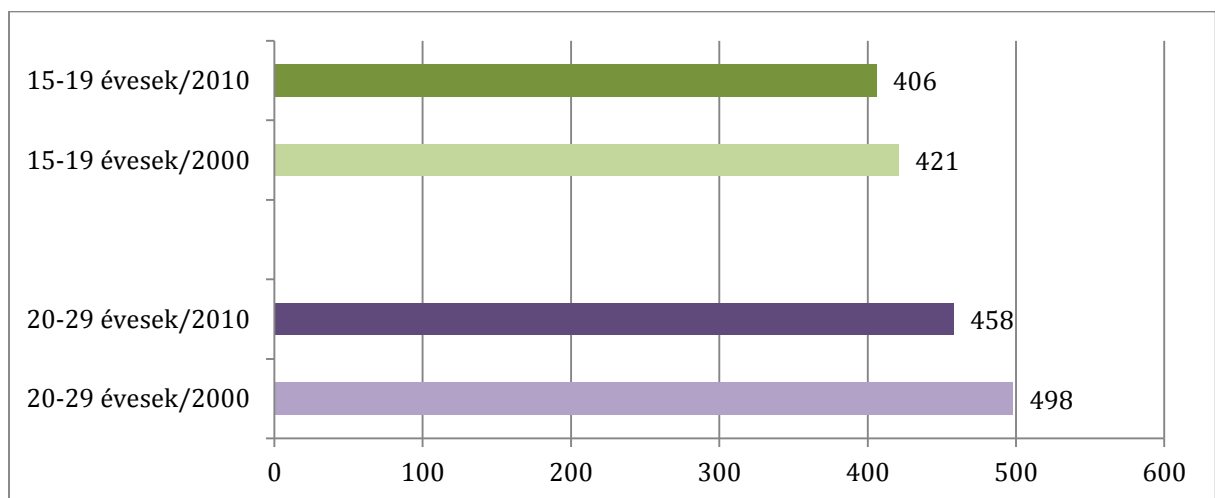

4. Társadalmilag kötött tevékenységek

A társadalmilag kötött tevékenységek olyan tevékenységfajták, amelyek végzése vagy nem végzése között nincs igazán szabad választás. *Ebbe a blokkba tartoznak: a megélhetéshez szükséges jövedelemért végzett fő- és kiegészítő kereső-termelő munkák (tevékenység-főcsoport), a tanulás (tevékenységcsoport), a családellátó és háztartási tevékenységek (tevékenység-főcsoport), valamint a mindennapi életet átszövő közlekedés (Falussy, 2002).*

2000 és 2010 között a társadalmilag kötött tevékenységekre fordított idő a korábbinál kisebb mértékben, de tovább csökkent mindkét vizsgált korosztályban. *A változás a huszonévesek körében volt dinamikusabb. Az ő esetükben a 2000-es felmérés 498 perces átlagos ráfordítása 8,1%-kal, 458 percre mérséklődött. Ehhez képest a fiatalabb generáció körében csupán 3,6%-os volt a csökkenés mértéke, 421-ről 406 percre. Mindkét korosztály esetében a hölgyek végeznek átlagosan több társadalmilag kötött tevékenységet.*

5. ábra: A társadalmilag kötött tevékenységekre való átlagos időráfordítás változása a 15-19 és a 20-29 éves korosztályban

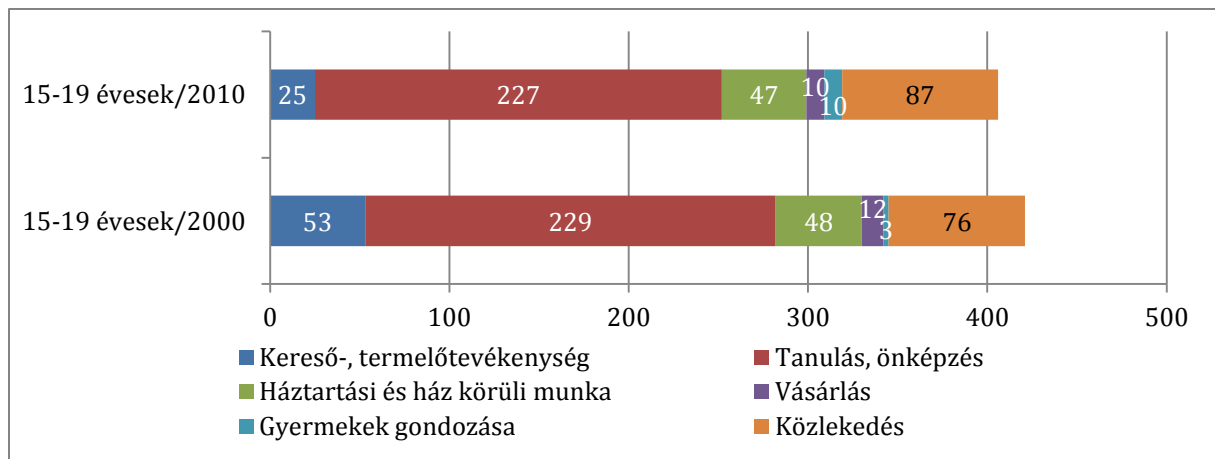

A társadalmilag kötött tevékenységekre töltött időből *a 15-19 éves korosztályban a tanulás és önképzés képviseli a legnagyobb hányadot.* Annak ellenére, hogy az elmúlt tíz évben *abszolút értékben csökkent a tanulásra szánt idő, a blokkon belüli részesedése kis mértékben 54,5%-ról 55,9%-ra emelkedett.* Mind abszolút értékben, mind pedig arányaiban nőtt viszont a közlekedésre szánt átlagos ráfordítás, napi 76 percről 87 percre, vagyis *a középiskolás korú diákoknak egyre többet kell utazniuk mindennapjaik során.* Érdekesség, hogy kifejezetten

alacsony bázisról ugyan, de megháromszorozódott a saját gyermek gondozására fordított átlagos időkeret is.

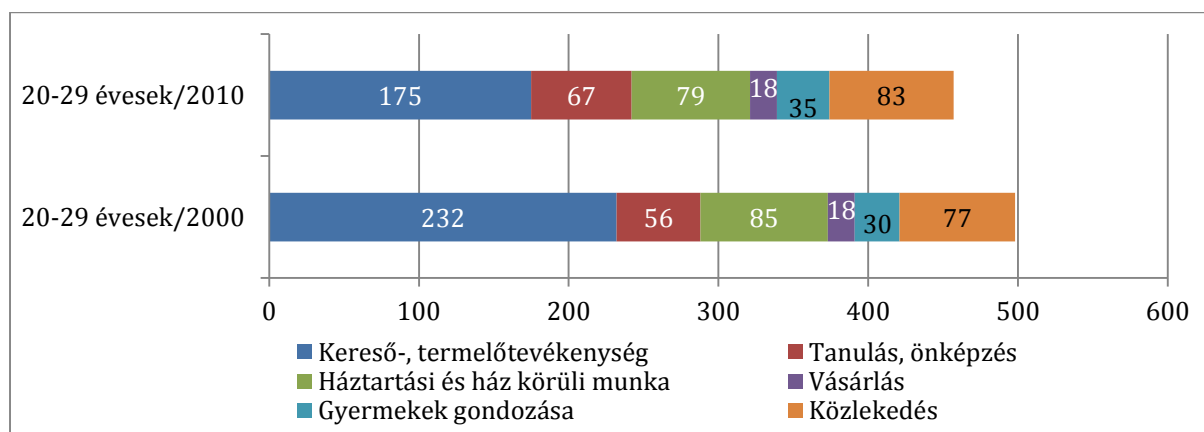
Jelentősen, több mint 52,8%-kal csökkent ugyanakkor a kereső-termelő tevékenységre szánt átlagos időkeret a korosztályn belül, így a társadalmilag kötött tevékenységeken belüli aránya egy évtized alatt 12,6%-ról kevesebb, mint felére, 6,2%-ra csökkent.

6. ábra: A társadalmilag kötött tevékenységek megoszlásának változása a 15-19 éves korosztályban

A huszonevesek körében a legjellemzőbb társadalmilag kötött tevékenység továbbra is a kereső- és termelő munka. Annak ellenére is, hogy 2000 és 2010 között mintegy 24,6%-kal lett kevesebb az átlagos időráfordítás, így a blokkon belüli részaránya 8,1%-ponttal csökkent. Ugyanakkor – köszönhetően elsősorban a felsőoktatási expanzióknak – dinamikusan, 19,6%-kal emelkedett a tanulásra fordított átlagos idő. Némileg nőtt az utazással és a gyermekek gondozásával töltött keret is.

7. ábra: A társadalmilag kötött tevékenységek megoszlásának változása a 20-29 éves korosztályban

4.1. Kereső-, termelőtevékenység

A kereső-, termelőtevékenység a középiskolás korúak időfelhasználásában napjainkban már nem tölt be meghatározó szerepet. A társadalmilag kötött tevékenységekre fordított időnek mindössze 6%-át töltik ezzel a tevékenységgel. *A 15-19 éves korosztály kereső- és termelőtevékenységre fordított ideje az utolsó két időmérleg-vizsgálat között a korcsoport összes tagja körében drasztikusan, 52,8%-kal csökkent, napi átlag 53 percről 25 percre.*

A belső szerkezetét tekintve a termelőtevékenységek változása ugyanakkor nem egységes. A főfoglalkozású munkavégzésre fordított idő ennél is nagyobb mértékben mérséklődött valamivel több mint fél órától (31 perc/fő) kevesebb mint negyed órára (14 perc/fő), míg a jövedelemkiegészítő tevékenységekre fordított átlagos idő 3 percről 10 perc/főre emelkedett. Az adatok tükrében megállapítható, hogy bár a főfoglalkozású munkavégzésre szánt idő csökkent, az iskola, tanulás mellett kiegészítő tevékenységként végzett munkaidő nőtt a középiskolás korú fiatalok körében.

Ezt a tendenciát erősíti meg a különböző termelőtevékenységet végzők aránya is a korcsoporton belül. Míg az ezredfordulón 6,9%-uk rendelkezett főfoglalkozással, addig az évtized végén mindössze 3,5%-uk, ugyanakkor a jövedelemkiegészítő munkát végzők aránya 1%-ról 11,4%-ra emelkedett az évtized során. *Utóbbi kategória terjeszkedése kifejezetten extenzív jellegű, hiszen több mint 10%ponttal nőtt a tevékenységet végzők aránya, ugyanakkor körükben az átlagos napi időráfordítás 289 perc/főről 92 perc/főre csökkent, vagyis nagyobb arányban, de sokkal kevesebb ideig végeznek jövedelemkiegészítő munkát a vizsgált korosztályban.* A főfoglalkozást végző középiskolás korúak aránya mellett a

tevékenységet végzők átlagos időráfordítása is visszaesett 10%-kal, 451 perc/főről 410 perc/főre, vagyis a korosztály összesített munkaidőalapja is csökkent.

Érdekesség, hogy az ezredfordulón a korosztály nő tagjai nagyobb arányban és átlagosan több időt fordítottak főfoglalkozású munkavégzésre. 2010-re ez az arány részben megfordult, így a főfoglalkozás elterjedtebb a férfiak között, ugyanakkor a tevékenységet végzők körében továbbra is magasabb a nők időráfordítása.

1. tábla: Kereső-, termelőtevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 éves korosztály körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
Főfoglalkozású munkavégzés	31	14	6,9	3,5	451	410
Jövedelemkiegészítő munka	3	10	1	11,4	289	92
Fizetett munka	34	25	7,8	14,1	432	176

A termelőmunka értelemszerűen más jelleget és szerepet tölt be a 20-29 éves korosztály életében. A társadalmilag kötött tevékenységeken belül már ez a kategória teszi ki a legnagyobb hányadát a napi időfelhasználásnak.

A 2009/2010-es időmérleg-vizsgálat eredményei alapján a húszas éveikben járók 44,4%-a végzett termelőtevékenységet a megkérdezést megelőző napon. A férfiak munkaerő-piaci aktivitása ebben a korcsoportban már egyértelműen magasabb, 51,4%-uk vett részt termelőtevékenységben, míg a nők 37,2%-a. A nemek közötti különbségek már mind a főfoglalkozás mind a jövedelemkiegészítő tevékenységek esetében érvényesek. Ennek hátterében alapvetően két ok állhat. Egyrészt az évtized végére a felsőoktatásban tanuló nők aránya meghaladta a férfiakét, vagyis később lépnek be a munkaerő-piacra. Másrészt pedig ennek az életciklusnak a végére esik hazánkban az első gyermek vállalásának átlagos életkora is, vagyis a család, gyermek ellátása kimozdítja a fiatal nőket a „munka világából”.

Köszönhetően az évtizedben lezajlott felsőoktatási expanzióknak, 7,7%ponttal csökkent a munkát főfoglalkozásként végzők aránya a korosztályon belül, ugyanakkor 10,7%ponttal nőtt a jövedelemkiegészítő munkát végzők csoportja. A főfoglalkozású munkavégzők körében az egy főre jutó munkaidő mintegy 5%-kal csökkent, 485 percről 462 percre. Szintén visszaesett

a két felmérés között a jövedelemkiegészítő termelőtevékenységre fordított időintervallum is, napi 179perc/főről 126perc/főre.

A fenti adatokból már kitűnik, hogy a húszas éveikben járók kereső-, termelőtevékenységre fordított ideje az elmúlt évtizedben jelentősen csökkent napi átlagos 208 percről 175 perc/főre. Ennek ellenére a 20-29 éves korosztályban továbbra is ez a kategória teszi ki a társadalmilag kötött tevékenységek legnagyobb hányadát, mintegy 38,2%-át.

Az önkéntes munka szerepe mindkét korosztályban marginális. A 2000-es adatok alapján a középiskolás korúak mindössze 0,2%-a végzett önkéntes termelő tevékenységet a megkérdezést megelőző napon, így az átlagos napi időráfordítás tulajdonképpen nem is értelmezhető a kohorszon belül.

2. tábla: Kereső-, termelőtevékenység idősoros összehasonlítása a 20-29 éves korosztály körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
Főfoglalkozású munkavégzés	204	159	42,2	34,5	485	462
Jövedelemkiegészítő munka	4	16	2,2	12,9	179	126
Kereső-, termelőtevékenység	208	175	43,5	44,4	478	395

Összességében megállapítható, hogy a kereső és termelőtevékenység egyre kisebb hányadot köt le a vizsgált korosztályok időfelhasználásából. A kategórián belüli mikroszintű változások azonban nem egységesek. Az elmúlt évtizedben a főfoglalkozású munkavégzés szerepe csökkent a 15-29 éves korosztályban, ugyanakkor a jövedelemkiegészítő munka aránya jelentősen növekedett.

A fiatalok munkaerő-piaci helyzete

Magyarországon 2010-ben a 15–29 éves népesség létszáma 1 millió 880 ezer fő volt. Ez a korosztály a munkaerőpiacon potenciális munkaerő-kínálatot jelentő 15–64 éves népesség 27,8%-át tette ki. A rendszerváltozás utáni gyors társadalmi-gazdasági változások talán legszembetűnőbb demográfiai következménye – a születések számának radikális csökkenése – az elmúlt években már a fiatalok munkavállalási korú korcsoportjaiban is éreztette hatását, a korosztályból kilépőket jóval kisebb létszámú kohorszok váltották fel. Ily módon 2010-ben 5,0 százalékponttal (mintegy 370 ezer fővel)

volt alacsonyabb a 15–29 éves fiatalok 15–64 éves népességen belüli aránya, mint az 1998. évi „demográfiai csúcs” idején.

2010-ben 298 ezer 15–24 év közötti fiatal volt aktívan jelen a munkaerőpiacon, a 25–29 éves kor közöttiek közül pedig 528 ezren. Ez a megfelelő korú fiatal népesség 24,9, illetve 77,2%-át jelentette. A 15–24 évesek aktivitása az oktatásban való növekvő részvételből adódóan jelentősen visszaesett. A 15–19 évesek aktivitási aránya 1998 és 2010 között 15%-ról 3,7%-ra, a 20–24 évesek körében pedig 60,6%-ról 44,8%-ra csökkent, míg a 25–29 éveseké 72,8%-ról 77,2%-ra emelkedett.

A fiatalok valamennyi ötéves korcsoportjára jellemző az uniós átlagnál jóval alacsonyabb foglalkoztatás, jóllehet az eltérés mértéke különböző. Míg az EU-27-ben 2010-ben minden hatodik 15–19 éves (16,1%) foglalkoztatottként jelent meg a munkaerőpiacon, addig hazánkban csak minden ötvenedik (2%).

2000-ben a 20–24 éveseket jellemző foglalkoztatási ráta (51,3%) mindössze 2,3 százalékponttal volt alacsonyabb az EU-27 átlagánál, 2010-re elmaradásunk jelentősen (16,8 százalékpont) nőtt. 2010-ben az uniós átlagát tekintve minden második 20–24 éves dolgozott, míg Magyarországon a korcsoporthoz tartozók közül csak minden harmadik.

Az ezredforduló környéki uniós viszonylatban is alacsonynak számító magyar munkanélküliségi mutatók a fiatalok korcsoportjaiban is az EU-27 átlagánál alacsonyabb értékeket jeleztek. A tendencia 2005-ben megfordult, így míg 2001-ben 6,6 százalékponttal alacsonyabb (12,5), 2010-ben már 5,6 százalékponttal magasabb (26,6%-os) munkanélküliségi ráta jellemezte a magyar 15–24 éves fiatalokat.

Forrás: KSH (2011): A fiatalok munkaerő-piaci helyzete

4.2. Tanulás, önképzés

2000 és 2010 között a 15–29 év közötti fiatalok élethelyzetét alapvetően az oktatás expanziója határozza meg. Ennek következtében egyrészt növekedett az az idő, amit egy fiatal élete során átlagosan eltölt az oktatási rendszerben, másrészt pedig egyre többen járnak egy adott időpontban iskolába. A tanulás tehát felértékelődött; a fiatalok döntően és egyre inkább iskolai végzettségi szintjük folyamatos növelésével igyekeznek lépést tartani a munkaerőpiac növekvő elvárásaival. Az elmúlt másfél évtized közép- és felsőoktatási expanziójának köszönhetően a fiatalok körében nőtt az iskolai végzettség szintje. A középiskolai képzés eltolódott az érettségit adó gimnáziumi és szakközépiskolai oktatás irányába, a felsőoktatási intézmények hallgatói létszáma pedig rendkívüli mértékben megnőtt (KSH 2010).

A tanulás és önképzés a 14-19 éves korosztály legmeghatározóbb aktív tevékenysége. Az alvást követően ebbe a kategóriába tartozó cselekvésekkel töltik a legtöbb idejüket, a 2009/2010-es felmérés adatai szerint átlagosan 227 percet. Ez a teljes napjuk 15,7%-át, a társadalmilag kötött tevékenységekre fordított idejük 55,9%-át teszi ki. A tevékenység elsődleges színtere az iskola, ugyanis az iskolarendszerű tanulás aránya a kategórián belül 95,1%.

Elsőre meglepő eredmény, miszerint a kohorsz férfi tagjai átlagosan 4 perccel többet fordítanak tanulási tevékenységekre egy nap. Ugyanakkor a részletes bontásból kitűnik, hogy ez a különbség főként abból adódik, hogy a férfiak átlagosan 18 perccel több időt töltenek iskolában, mint a nők, és ezt az „előnyt” a nők otthoni átlag 11 perces felkészülési és a 3 perces önképzési többlete nem képes kiegyenlíteni.

A tanulásra, önképzésre fordított átlagos idő tulajdonképpen nem változott a század első évtizedében a korosztályon belül, mindössze 2 perccel csökkent. A kategória belső szerkezetét tekintve 3 perccel csökkent az iskolai tanulásra fordított idő, viszont 1 perccel nőtt az önképzéssel eltöltött tevékenységkeret.

Az oktatás szerepének növekedését mutatja, hogy *4,1%ponttal többen végeztek tanulási, önképzési tevékenységet 2010-ben, mint 2000-ben.* Ez a növekmény elsősorban az iskolarendszerű képzés hatékonyabb elérésének köszönhető, de kis mértékben nőtt az önképzést végzők aránya is.

A legutóbbi vizsgálat nemek szerinti bontásából kitűnik, hogy *a férfiak aktívabbak az iskolarendszerű tevékenységekben, még a nők az önképzési elfoglaltságokban.* Némileg meglepő, hogy a kategória egészére nézve a férfiak 65,6%-a nyilatkozott úgy, hogy a megkérdezést megelőző napon végzett tanulási, önképzési tevékenységet, még a nők 62,1%-a.

Egy középiskolás fiatal azokon a napokon, amikor végzett tanulási, önképzési tevékenységet átlagosan 355 percet fordított arra 2010-ben. Ez 7,1%-kal kevesebb, mint 2000-ben. A csökkenés iskolarendszerű és az önképzéses tevékenységek esetében is tetten érhető, előbbi esetben valamivel nagyobb mértékben. Összességében tehát e tevékenységkategória változása is extenzív, vagyis *nagyobb arányban vesznek részt benne az egyének, de átlagosan kevesebb ideig.*

Egy átlagos iskolai napon 5 óra 23 percet töltenek a 15-19 évesek az iskolában és azok, akik készülnek is a következő oktatási napra további 2 óra 9 percet fordítanak a felkészülésre, tanulásra.

A tanulás és önképzés szerepe a 20-29 éves korosztályban értelemszerűen jelentősen alacsonyabb, mint az eggyel fiatalabb kohorszban. *A húszévesek 2010-ben átlagosan a napi időfelhasználás 4,6%-át, még a társadalmilag kötött tevékenységekre fordított idő 14,6%-át töltik ezzel a tevékenységgel.*

3. tábla: Tanulásra, önképzésre fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
iskolarendszerű	219	216	57,4	60,9	381	354
önképzés	10	11	7,4	8,9	135	124
Tanulás, önképzés	229	227	59,9	64,0	382	355

Ugyanakkor az idősoros adatok alapján megállapítható, hogy *a tevékenységkategória egyre nagyobb jelentőséggel bír ennek a korcsoportnak az életében is.* 2010-ben – napi átlagban – 67 percet töltöttek a generáció tagjai ezzel a tevékenységgel, ami 19,6%-kal több mint 10 évvel korábban. Emellett 1,4%-kal nőtt a tanulásra fordított idő aránya a társadalmilag kötött tevékenységeken belül és összesen 3,6%-kal nőtt azoknak az aránya, akik egyáltalán tanulásra vagy önképzésre fordították idejüket.

A növekedés mind az iskolarendszeren belüli és kívüli tevékenységek esetében megfigyelhető. Utóbbi esetében a változás mértéke kifejezetten dinamikus, az önképzésre időt szakító fiatal felnőttek aránya 7,2%ponttal nőtt a két felmérés között. Ennek ellenére a *tevékenység domináns színtere továbbra is az iskolarendszerű oktatás.*

4. tábla: Tanulásra, önképzésre fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 20-29 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
iskolarendszerű	49	58	14,6	17,3	340	332
önképzés	7	9	4,7	11,9	142	164
Tanulás, önképzés	56	67	17,7	21,3	316	317

Az iskolarendszerű tevékenységet végzők aránya ugyanakkor nagyobb mértékben növekedett, mint az iskola keretein belül végzett átlagos tanulási idő, vagyis csökkent a tevékenységet végzők átlagos időráfordítása, 340 percről 332 percre. Ezzel szemben az oktatási rendszerhez

közvetlenül nem köthető *önképzés területén mindhárom vizsgált mutató dinamikusan emelkedett, azaz a korcsoport tagjai egyre nagyobb arányban és egyre több időt töltenek el ezen a területen.*

Az oktatásban való részvétel

A teljes 15–29 éves sokaságból 2006-ban 42,1% (810 ezer fő) nyilatkozott arról, hogy tanult iskolarendszerű oktatás keretében nappali tagozaton az elmúlt 12 hónap során, 2010-ben pedig már 51,1% (907 ezer fő). Valamennyi ötéves korcsoportban nőtt a tanulói arány, de a legmagasabb növekedés (13,7 százalékpontos) a 20–24 évesek körében történt.

Azt, hogy ki milyen szintű, típusú oktatásban vesz részt, főként az életkora határozza meg. A 15–19 éves nappali tagozaton tanulók 5,9%-a még nem fejezte be általános iskolai tanulmányait, vagyis alapfokú oktatásban vett részt. Többségük azonban középfokú tanulmányokat folytatott, 60,4%-uk érettségit adó középiskola általános képzésében, 17,1%-uk érettségit nem adó szakiskolában. A többiek (közel 40 ezer fő) érettségire épülő szakképzésben, vagy a felsőoktatásban.

Az iskolázottságot leginkább a szülők iskolai végzettsége és a lakóhely településtípusa határozza meg.

Forrás: KSH (2011): A fiatalok munkaerő-piaci helyzete

4.3. Háztartási és házkörüli munka

A 15-19 éves korosztály harmadik legjellemzőbb tevékenységcsoportja a társadalmilag kötött tevékenységen belül a különféle háztartási és házkörüli munkák elvégzése. *Átlagosan 47 percet töltenek ezzel a fiatalok, amely a fent említett blokk 11,6%-át teszi ki. Az utolsó két időmérleg-vizsgálat között nem változott jelentősen ez az időtartam, mindössze 1 perccel csökkent.*

Ezen stabilitás mögött ugyanakkor két ellenkező hatást kiváltó folyamat áll. Egyrészt ugyanis a korosztályból jelentősen kisebb arányban veszik ki a részüket a háztartási munkákból, akik viszont igen, ők sokkal többet dolgoznak a lakókörnyezet körül. 2010-ben a középiskolás korúak átlagosan 54,8%-a végzett valamilyen házkörüli munkát. Körükben az átlagos ráfordítás időtartama 85 perc.

Jelentős eltérés van a nemek aktivitása között is. *A fiatal nők átlagosan több mint kétszer annyi időt töltenek házkörüli munkával, mint férfi kortársaik. A különbség egyaránt*

visszavezethető az extenzív mutatóra, 21%ponttal nagyobb arányban végeznek a háztartáshoz köthető tevékenységet a nők, és az intenzitást mutató értékre.

A tevékenység-főcsoport két jól elkülöníthető alcsoportra bontható. A hagyományos, jellemzően beltérhez kapcsolódó női munkálatokra és a házkörűli, házkarbantartáshoz köthető, tradicionálisan férfimunkaként elkönyvelt tevékenységekre. Összességében elmondható, hogy bár a legtöbb területen kis mértékben csökkent a nemek hozzájárulása közötti különbség a két csoport között, ugyanakkor *továbbra is fennmaradt a munkálatok erős nemi meghatározottsága.*

Érdekesség, hogy az *étkezéshez köthető tevékenységek esetében*, úgymint főzés, terítés, tálalás megfordult az 1986 óta dinamikus csökkenő trend, így 2010-ben a 15-19 éves fiatalok jelentősen nagyobb arányban és több időt fordítottak ezekre az elfoglaltságokra, mint az ezredfordulón.

5. tábla: A háztartás ellátására fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
háztartás ellátása	48	47	NA	54,8	NA	85

A 20-29 éves korosztály tagjai átlagosan naponta több mint fél órával foglalkoznak többlet háztartásvezetéssel, mint a fiatalabb generáció képviselői, ezzel ők *a társadalmilag kötött tevékenységük 17,2%-át fordítják erre a tevékenységre, amely aránnyal a második legnagyobb időigényű ilyen fajta kötöttség.* Ezzel együtt az évezred első évtizede alatt átlagosan 6 perccel csökkent az egy főre eső ráfordítás.

A kategória-főcsoport alá tartozó tevékenységek elemzéséből kiderül, hogy a nemek hozzájárulása ebben a korosztályban is jelentősen eltér egymástól. *Annak ellenére, hogy kis mértékben szinte minden területén a kategóriának csökkent a nemek részvétele közötti különbség,* a tradicionálisan női munkaként elkönyvelt tevékenységek közül főzéssel-terítéssel 31,9%ponttal, mosogatással 37,8%ponttal, takarítással 28,9%ponttal *nagyobb arányban vállalnak feladatokat a nők,* mint a korosztály férfi tagjai, ráadásul körükben az átlagos időráfordítás is sokkal magasabb. *Igaz, a kisebb gyakoriságú és időigényű házkörűli, karbantartási munkálatokban a férfiak az aktívabbak.*

Ebben a korosztályban is megfigyelhető, hogy az étkezéssel kapcsolatos tevékenységekre fordított időkeret szembe megy a tevékenység-fő kategória összesített trendjével és a korábbi időmérleg-vizsgálatokból tapasztalható folyamatokkal, vagyis 2010-ben átlagosan többen és több időt töltöttek főzéssel, terítéssel és mosogatással, mint az ezredfordulós felméréskor.

6. tábla: A háztartás ellátására fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 20-29 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
háztartás ellátása	85	79	NA	70,0	NA	114

4.4. Vásárlás, szolgáltatások igénybevétele

Az évszázad első évtizedében a vásárlásra és szolgáltatások igénybevételére fordított idő aránya a társadalmilag kötött tevékenységeken belül tovább csökkent a középiskolás korúak körében, 2,8%-ról 2,5%-ra.

Még 2000-ben egy 15-19 éves fiatal átlagosan 12 percet töltött ezzel a tevékenységgel, addig 2010-ben már csak 10 percet. A csökkenés főként a nők körében volt jellemző. Az átlagos vásárlásra fordított idejük mintegy 21,4%-kal mérséklődött, 14 percről 11 percre. A férfiak esetében egyáltalán nem változott a vásárlásra és szolgáltatások igénybevételére fordított átlagos idő.

A teljes korcsoport esetében 2,8% ponttal esett vissza a vásárlási tevékenységet végzők aránya, így 2010-ben a megkérdezést megelőző napon valamivel több mint a fiatalok ötöde vett részt ebben a tevékenységben. Az elmúlt évtizedben helyet cserélt a két nem a tevékenységet végzők arányát illetően. 2000-ben még a nők 25,8%-ka és a férfiak 21,3%-ka töltött vásárlással időt, addig 2010-ben a férfiak szinte változatlan 21%-os arányukkal 0,6% ponttal többen voltak, mint női kortársaik.

A korcsoport egészét tekintve az elmúlt évtized alatt mindössze 1 perccel csökkent az átlagos napi időráfordítás. A tevékenységet végzők körében ugyanakkor a nők átlagosan 6 perccel több időt fordítanak a vásárlásra, mint a férfiak. Ez a különbség nem változott a két felmérés között.

7. tábla: Vásárlásra és szolgáltatások igénybevételére fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
Vásárlás	12	10	23,5	20,7	50	49

A 20-29 éves korosztályban a vásárlás és a szolgáltatások igénybevétele már nagyobb időráfordítást igényel. A várakozásoknak megfelelően *a huszonévesek nagyobb arányban és átlagosan több időt töltenek ezzel a tevékenységgel, mint középiskolás társaik.*

Körükben a vásárlásra fordított átlagos idő társadalmilag kötött tevékenységeken belüli aránya 3,6%-ról 3,9%-ra emelkedett az elmúlt 10 évben. Ez a kis növekmény a társadalmilag kötött tevékenységre fordított összes idő csökkenésének köszönhető, hiszen a két felmérés között nem változott az átlagos ráfordítás abszolút mértéke. *2000-ben és 2010-ben is egyaránt 18 percet töltöttek vásárlási tevékenységgel a korosztály tagjai.*

Ebben a kohorszban a nemi hovatartozás már erősen meghatározza a tevékenységkörrel való kapcsolatot. Az elmúlt évtizedben ugyan kis mértékben csökkent a tevékenységet végző nők és férfiak aránya közötti különbség, de *a nők továbbra is 17,5%ponttal nagyobb arányban fordítják az idejüket vásárlásra, mint a férfiak, előbbieik 43,9%-a, utóbbiak 26,1%-a.*

Nem mutatható ki viszont a nemek időráfordítása közötti jelentős különbség azok esetében, akik végeztek is vásárlási tevékenységet a megkérdezéskor. Körükben a férfiak átlagosan 54 percet, még a nők, valamivel kevesebbet, 51 percet szántak erre az időtöltésre, vagyis a korosztály egésze esetében *a nemek közötti átlagos ráfordítás különbség elsősorban a nők magasabb részvételi arányának tudható be, nem az intenzívebb tevékenységi gyakorlatuknak.*

2010-ben a nők átlagosan 22 percet, a férfiak 14 percet fordítottak vásárlási, szolgáltatás igénybevételi tevékenységre.

8. tábla: Vásárlásra és szolgáltatások igénybevételére fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 20-29 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
Vásárlás	18	18	34,6	34,9	53	52

4.5. Gyermekellátása, gondozása

Az utóbbi időben egyre nagyobb figyelem fordul a népesedési és családpolitikai kérdések iránt, amely mögött részben a népességfogyás megállítása, és ezzel egy kiegyenlítettebb korstruktúra elérése húzódik meg, részben a család intézményének a stabilizálása. E törekvéseket is figyelembe véve különösen aktuális információt nyújthat az időmérlegvizsgálat, amelyből kiderül, hogy a mindennapok 24 órájából mekkora hányadot „hajlandó feláldozni” a társadalom a felnövekvő nemzedék gondozására, nevelésére (Harcsa, 2000).

Érdekes módon a felmérés adatai szerint *2010-re 4% ponttal, 7,1%-ra nőtt azon 15-19 évesek aránya, akik végeznek gyermeknevelési és gondozási feladatokat.* A növekedés mind a nők, mind a férfiak csoportjában megfigyelhető, igaz előbbieket esetében dinamikusabb az emelkedés.

Azok körében, *akik végeznek gyermekneveléssel kapcsolatos tevékenységet, a rá fordított idő jelentős, több mint 27,9%-os emelkedést mutat.* Az időtöbblet a férfiak 8 perccel a nők 35 perccel járulnak átlagosan hozzá a 2000-es adatokhoz képest.

Összességében tehát a gyermekek ellátására és gondozására fordított idő egyaránt extenzív és intenzív jellegű, vagyis a fiatalok nagyobb arányban és több időt áldoznak erre a tevékenységre. Ezek után nem okoz meglepetést, hogy *a korosztályn belül átlagos ráfordítás több mint háromszorosára emelkedett a két vizsgálat időpontja között.*

A táblázatból az is kitűnik, hogy szemben a vásárlási tevékenységekkel, ahol a nemek közötti különbség még nem domborodik ki a 15-19 évesek körében, *a gyermekek ellátásánál már egyértelműen a nők szerepe domináns minden mutató esetében.* Ez a különbség csak erősödött az elmúlt évtizedben.

A tevékenységkörön belül az évtized alatt *nőtt a gyermek szellemi foglalkozására fordított idő aránya a testi gondozásához viszonyítva.*

9. tábla: Gyermek ellátására, gondozására fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)				„B” tevékenységet végzők aránya (%)				„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)			
	1999/2000		2009/2010		1999/2000		2009/2010		1999/2000		2009/2010	
	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N
	3	4	5	16	3,4	2,8	6	8,3	78	153	86	188
Gyermekek ellátása	3		10		3,1		7,1		111		142	

A 20-29 évesek körében a folyamatok tendenciája kevésbé egyértelmű, ugyanis a két felmérés között 1,1%ponttal csökkent azoknak az aránya, akik végeztek gyermekek ellátásával kapcsolatos tevékenységet. Így 2010-ben a tevékenységet végzők aránya mindössze 17,7%, vagyis kevesebb mint minden ötödik huszonéves végez szülői feladatokat. A visszaesés egyértelműen a nők gyermeknevelési aktivitásának mérséklődésével magyarázható, hiszen a tíz év alatt mintegy 3%ponttal esett.

Ugyanakkor *dinamikusan nőtt a gyermekek ellátására fordított idő a tevékenységet végzők körében*, 161percről 197 percre. Ez az átlagos időtöbblet szinte kizárólag a nők ráfordításának növekményéből fakad, vagyis *a férfiak hozzájárulása a teljes időráfordításon belül jelentősen csökkent*.

Mindebből az következik, hogy *a teljes kohorszt vizsgálva hatszor annyi időt, átlagosan 60 percet töltenek a nők a gyermekek ellátásával, mint a férfiak*. 2010-ben a tevékenységre fordított átlagos idő 35 perc volt, amely érték 5 perccel magasabb a millenniumi felmérés eredményénél.

A tevékenységkörön belül a kohorsz tagjai az összes gyermekneveléssel töltött idő 62,8%-át fordítják a gyermek testi ellátására és 37,2%-át a szellemi fejlesztésére, gondozására. A férfiak részvétele inkább az utóbbi kategóriára jellemző, részesedésük a mesélés és játék területén valamivel magasabb, mint a kategória egészében.

Szemben az 15-19 évesekkel ebben *a korcsoportban a gyermek testi ellátására fordított idő aránya nőtt a tevékenységkategórián belül az elmúlt 10 évben*.

10. tábla: Gyermek ellátására, gondozására fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 20-29 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)				„B” tevékenységet végzők aránya (%)				„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)			
	1999/2000		2009/2010		1999/2000		2009/2010		1999/2000		2009/2010	
	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N
	10	52	10	60	9,8	28,3	10,2	25,3	99	184	101	237
Gyermekek ellátása	30		35		18,8		17,7		161		197	

Gyermekvállalás

A rendszerváltozás után bekövetkezett termékenységsökkenés az egész régióban elsősorban arra vezethető vissza, hogy a korábbi fiatalkori gyermekvállalási minta, követve a nyugat-európai mintákat megszűnt.

A gyermekvállalás időzítésének rövid idő alatti jelentős megváltozását érzékelteti, hogy míg 1990-ben az első alkalommal szülő nők több mint háromnegyede 25 év alatti volt, addig napjainkra az ilyen fiatalon anyává válók aránya alig haladja meg az egynegyedet.

A szülővé válás idősödésének legegyszerűbb, összefoglaló mérőszáma „a szülők, általában a nők átlagos életkora (az első) gyermek születéskor”. 1990 és 2008 között a nők átlagos kora első gyermekük születésekor öt évvel, 23-ról 28 évre emelkedett. Az összes gyermek esetén a szülők átlagosan négy évvel lettek idősebbek, a nők életkora 26 évről 30 év közelébe, a férfiaké 29 évről 33 évre emelkedett. Az emelkedés a '90-es évek második felében gyorsult fel és azóta gyakorlatilag töretlenül folytatódik.

Forrás: Kapitány – Spéder (2009): Gyermekvállalás

4.6. Közlekedés

A mobilitás és a közlekedés szerepe igen jelentős a középiskolás korú fiatalok körében. *A társadalmilag kötött tevékenységekre fordított teljes időkeret mintegy 21,4%-át töltik átlagosan ezzel az elfoglaltsággal, amely eredménnyel – a tanulást követően – a második legjellemzőbb tevékenység a főkategórián belül. Ennek egyik forrása, hogy a korosztály minden más társadalmilag kötött tevékenységnél nagyobb arányban érintett ezen a területen.*

A 2010-es felmérés eredményei szerint a *15-19 évesek 83,1%-a közlekedett a megkérdezést megelőző napon. Ez az érték a két felmérés között kis mértékben, 3,8%ponttal csökkent. Az adatokból az is kitűnik, hogy a férfiak aktívabbak ezen a területen, 6,6%ponttal nagyobb arányban utaznak. Ez a nemek közötti különbség alapvetően az elmúlt 10 év terméke, hiszen a szinte azonos bázisról a nők részvétele erőteljesebben esett vissza.*

A korcsoport tagjai közül *legtöbben gyalogosan közlekednek, 60,8%-uk sétál egy átlagos napon, de 30%-ot meghaladó mértékben használnak helyi tömegközlekedési eszközöket is. Továbbá a fiatalok pontosan ötöde vesz igénybe távolsági tömegközlekedési szolgáltatást, ők átlagosan naponta 82 percet töltenek ezzel a tevékenységgel.*

Azok, akik közlekednek valamilyen formában, egyre több időt töltenek ezzel a tevékenységgel. A két felmérés között ez az érték 17 perccel nőtt, vagyis *a tevékenységi kör szerepének bővülése intenzív jellegű, kevesebben, de többet utaznak.*

Az egy főre jutó átlagos időráfordítás összességében 14,5%-kal, 76 percről 87 percre emelkedett. Amint a táblázatból is kitűnik, ez a növekmény szinte kizárólag a férfiak plusz

tevékenységéből fakad. Ők átlagosan 21 perccel töltenek többet utazással, még a nők 1 perccel kevesebbet 2000-hez képest.

11. tábla: Közlekedésre fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)				„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)					
	1999/ 2000	2009/ 2010	1999/ 2000		2009/ 2010		1999/ 2000		2009/ 2010			
	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N
	76	77	97	76	87,9	85,8	86,2	79,6	87	89	113	95
Közlekedés	76	87	86,9		83,1		88		105			

A két vizsgált korosztály közlekedési tevékenységre fordított időszerkezete és annak változása meglehetősen hasonlít egymásra. Részben meglepő, hogy az idősebb vizsgált kohorsz nagyobb arányban közlekedik, viszont átlagosan valamivel kevesebb ideig, mint fiatalabb társaik. Ennek hátterében az állhat, hogy *a 20-29 éves korcsoportban már sokkal magasabb, mintegy 30,2% a személygépkocsival, motorral közlekedők aránya*, ami egyrészt gyorsabb célba érést, másrészt a hosszabb gyalogos közlekedés nélkülözhetőségét teszi lehetővé.

A 20-29 éves fiatal felnőttek körében is csökkent azok aránya, akik közlekedési tevékenységet végeztek a megkérdezést megelőző napon. Ez a trend a férfiak és nők tevékenységszerkezetében egyaránt megjelenik. Ezzel együtt is *a közlekedő huszonévesek aránya minden más társadalmilag kötött tevékenységnél magasabb, 85,8%*. A tevékenység jelentőségét jól mutatja, hogy a fenti főkategóriára szánt összes időkeret 18,1%-át teszi ki átlagosan az utazási tevékenység, amelynél nagyobb jelentőséggel csak a főfoglalkozás keretében végzett termelő munka bír a korosztály életében.

Ebben a kohorszban is megfigyelhető a változás intenzív jellege, vagyis *azok körében, akik közlekednek 10,2%-kal, 88 percről 97 percre, nőtt a tevékenységre fordított időkeret a két utolsó időmérleg-vizsgálat között*. A nemek bővüléshez való hozzájárulásában nincs jelentős különbség.

A teljes korcsoport körében *az egy főre eső átlagos ráfordítás 7,8%-kal nőtt 2000 és 2010 között*. A 21. század első évtizedének végén *átlagosan 83 percet töltöttek ezzel a tevékenységgel a fiatal felnőttek*.

12. tábla: Közlekedésre fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 20-29 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)				„B” tevékenységet végzők aránya (%)				„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)			
	1999/2000		2009/2010		1999/2000		2009/2010		1999/2000		2009/2010	
	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N
	82	71	90	76	90,2	84,1	89,2	82,4	91	85	101	92
Közlekedés	77		83		87,2		85,8		88		97	

Közlekedés

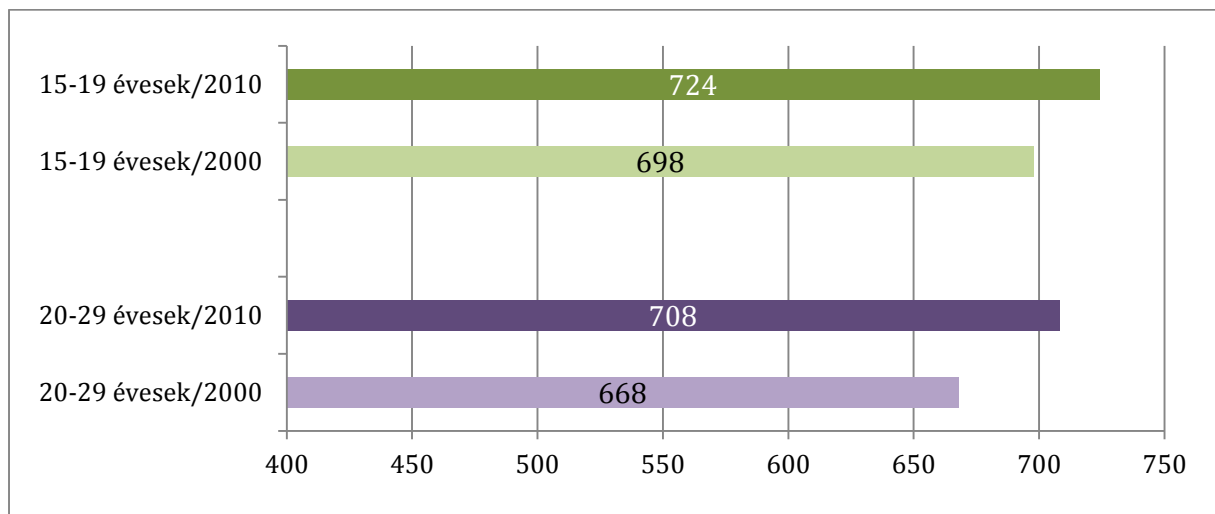
A KSH adatbázisa szerint 2000 és 2010 között a hazánkban regisztrált személygépkocsik száma 2 millió 630 ezerről 2 millió 985 ezerre emelkedett, amely azt jelenti, hogy átlagosan 1,27 gépjármű jutott egy magyar háztartásra. A gépkocsik átlagos életkora az évtized első felében csökkent. 2006 jelentette a csúcspontot, amikor az autók átlagos életkora 10,3 év volt. Ezt követően azonban megindult a géppark öregedése, amelynek eredményeképpen 2010-ben a gépjárművek átlagos életkora a minimumhoz képest 1 évet emelkedett.

5. Fiziológiailag kötött tevékenységek

A fiziológiai szükségletek kielégítése alatt a szintén kötött jellegű, többnyire napi rendszerességgel, a társadalom többsége által a fiziológiai regenerációt szolgáló tevékenységeket értjük. Ilyenek például: az alvás (elemi tevékenység), az étkezés, evés-ivás (tevékenységcsoport), a testi higiénia, öltözködés (tevékenységcsoport), a passzív pihenés, fekvés betegség miatt (tevékenységcsoport) (Falussy 2002).

A fiziológiailag kötött tevékenységek teszik ki az átlagos napi időfelhasználás valamivel több mint a felét. Részesedése az elmúlt tíz esztendőben kis mértékben emelkedett mindkét vizsgált kohorsz esetében.

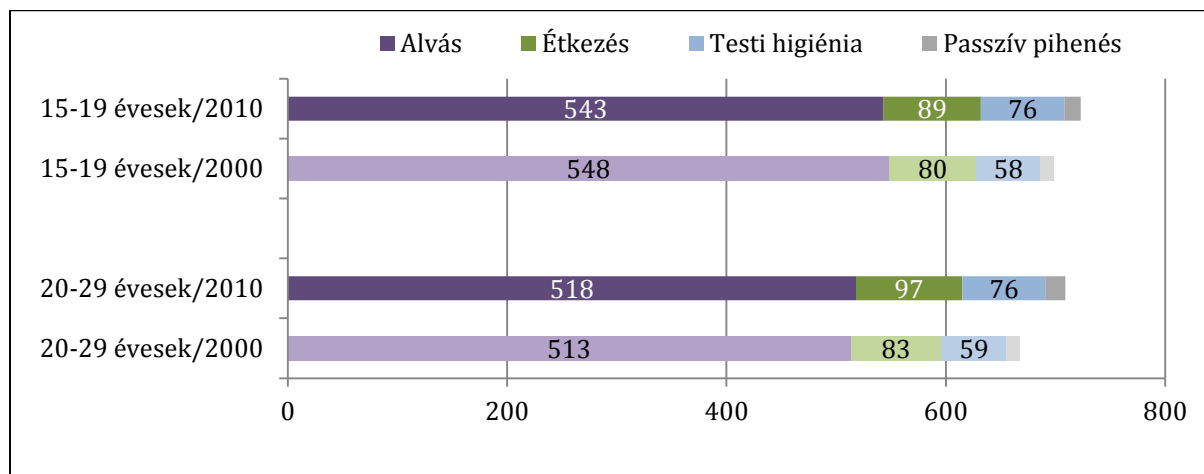
8. ábra: A fiziológiailag kötött tevékenységekre való átlagos időráfordítás változása a 15-19 és a 20-29 éves korosztályban

A kategóriához tartozó altevékenységek, úgymint alvás, étkezés, testi higiénia és öltözködés közös jellemzője, hogy a napi rutin részét képezik a teljes népességen és a vizsgált korcsoportokon belül is, vagyis a tevékenységeket végzők aránya 100%.

A főkategórián belül az alvás aránya stabilnak mondható, ugyanakkor az étkezésre szánt idő több mint 10%-kal, a testi higiénia fordított időkeret pedig több mint 30%-kal emelkedett az elmúlt tíz évben mindkét korosztályban.

9. ábra: A fiziológiailag kötött tevékenységekre fordított átlagos időtartam megoszlásának idősoros összehasonlítása a 15-19 és a 20-29 éves korosztályban (perc/fő)

5.1. Alvás

A legnagyobb időigényű fiziológiailag kötött tevékenység az alvás. *Egy átlagos középiskolás korú fiatal napjának 37,7%-át fordítja a rekreálódás ezen formájára, vagyis összesen 543 percet töltött ezzel a tevékenységgel 2010-ben.* Ez az adat mindössze 5 perccel kevesebb, mint a 10 évvel korábbi felmérés eredménye. A tevékenység jellege miatt értelemszerűen a nemek között nincs jelentős különbség, a korosztályhoz tartozó férfiak átlagos alvásigénye minimálisan, mintegy 4 perccel kevesebb, mint a nőké.

A 20-29 évesek számára már valamivel kevesebb idő jut erre a kellemes tevékenységre. Ők átlagosan 518 percet fordítottak alvásra 2010-ben, amely 5%-kal marad el az eggyel fiatalabb korosztály átlagos alvásigényétől. Esetükben ugyanakkor mintegy 5 perccel nőtt a tevékenységre fordított átlagos idő az elmúlt évtizedben.

Mindkét korosztályban jelentősen nőtt a passzív pihenéssel, ébren fekvéssel eltöltött idő. A 15-19 évesek között 12 percről 15 percre, még a huszonévesek körében azonos bázisról 18 percre.

Mivel a tevékenységet végzők aránya az alvás esetében 100%, így az átlagos időráfordítás és a tevékenységet végzők átlagos időráfordítása pontosan megegyezik egymással, részletesebb elemzést nem igényel.

13. tábla: Az alvásra fordított idő változása korcsoportok szerint

	„A” átlagos ráfordítás (perc)			
	1999/2000		2009/2010	
	15-19	20-29	15-19	20-29
Alvás	548	513	543	518

5.2. Étkezés

A fiziológiailag kötött tevékenységek közül a második legtöbb időt az étkezésre fordítjuk. Az alvás mellett ez az a tevékenység, amelyet mindkét vizsgált korosztály minden tagja legalább naponta egyszer végez, így ebben az esetben is elegendő az átlagos napi ráfordítást vizsgálni.

Érdekesség, hogy a várakozásokkal ellentétben *mindkét vizsgált korosztály esetében nőtt az étkezésre fordított idő*, a 15-19 éves korcsoportban 11,3%-kal, 80 percről 89 percre, a húszon éveseknél pedig 16,9%-kal, 83 percről 97 perc/napra.

A nemek szerinti bontásban a férfiak átlagosan mindkét korosztály esetében több időt fordítanak étkezésre, mint női kortársaik. A különbség a kor növekedésével együtt jellemzően tovább növekszik.

14. tábla: Az étkezésre fordított idő változása a vizsgált korcsoportok szerint

	„A” átlagos ráfordítás (perc)			
	1999/2000		2009/2010	
	15-19	20-29	15-19	20-29
Étkezés	80	83	89	97

Étkezési típusonként vizsgálva a táplálkozási szokásokat megállapítható, hogy *a vizsgált korcsoportokban továbbra is az ebéd tekinthető főétkezésnek, hiszen a válaszadók ezt a tevékenységet végezték legnagyobb arányban és a leghosszabb ideig*. Nem sokkal marad el ugyanakkor a vacsorázók aránya és időráfordítása a korosztályok körében. A felmérés adatai szerint egy átlagos napon a lakosság valamivel több mint 20%-a nem reggelezik.

Korosztályok közötti jelentős eltérés az étkezésre fordított idő szerkezetében csak a tízórai/uzsonna és a kávézás/teázás területén érezhető. A várakozásoknak megfelelően előbbire a fiatalabbak, utóbbira az idősebbek fordítanak több időt.

5.3. Testi higiénia, öltözködés

A testi higiénia és az öltözködés is a mindennapok szerves része, így a tevékenységet végzők aránya ebben az esetben is 100%-os mindkét korcsoport esetében.

Az átlagos napi ráfordítást tekintve markáns változások következtek be a két utolsó időmérleg-vizsgálat időpontja között. *Mindkét korosztály esetében több mint 30%-kal nőtt a tevékenységre fordított átlagos idő*, ezzel pedig a fiziológiailag kötött tevékenységen belül több mint 10%-os részesedéssel bír ez az elfoglaltság.

Érdekesség, hogy bár mindkét nem ráfordítása jelentősen nőtt az évtized alatt, *a férfiaké nagyobb ütemben*, aminek következményeként a huszonévesek körében az erősebb nem képviselői már több időt töltenek testi higiéniájuk megőrzésével, mint a nők.

15. tábla: A testi higiéniára, öltözködésre fordított idő változása a vizsgált korcsoportok szerint

	„A” átlagos ráfordítás (perc)							
	1999/2000				2009/2010			
	15-19		20-29		15-19		20-29	
	F	N	F	N	F	N	F	N
	55	61	59	59	75	78	78	74
Testi higiéniá, öltözködés	58		59		76		76	

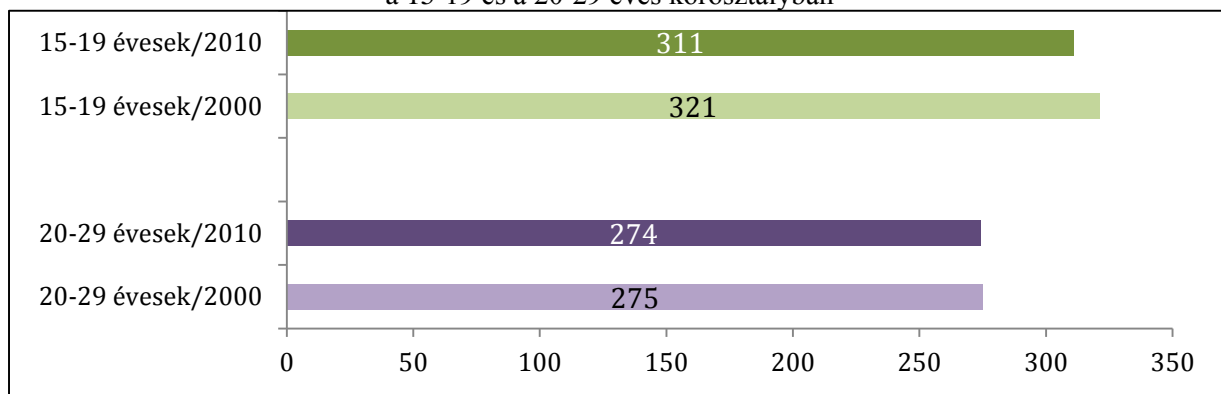
6. Szabadon végzett tevékenységek

A harmadik blokk azon szabadon végzett tevékenységek idejének blokkja, amely az előző két kötött időn túl fennmarad, amelyben viszonylagos szabadsággal, alternatív módon választhatók a szellemi, lelki, fizikai rekreációt, feltöltődést szolgáló tevékenységek. Például a tévénézés, videózás; az egyéb aktív szabadidő (tevékenység-főcsoport), benne társas szabadidő (tevékenységcsoport); kulturális és sportintézmények látogatása (tevékenységcsoport); vallásgyakorlás; olvasás (tevékenységcsoport), sport, séta, egyéb testedzés (tevékenységcsoport) (Falussy, 2002).

A szabadon végzett tevékenységkategóriára szánt átlagos időkeret mindkét vizsgált korosztályban csökkent, igaz a huszonévesek között annak mértéke elenyésző. A 15-19 éves korosztály még jellemzően több szabadidővel rendelkezik. Napi 311 perces átlagos ráfordításuk a rendelkezésükre álló időkeret 21,6%-át teszi ki. Ehhez képest a fiatal felnőttek átlagosan a teljes napjuk 19,0%-át tudták szabadon eltölteni 2010-ben. Amennyiben a szabadidő és a társadalmilag kötött idő arányát vizsgáljuk, az előbbiek nagyjából egyharmaddal, utóbbiak kétharmaddal több időt töltenek az első blokkhoz tartozó tevékenységekkel, mint a harmadik blokkhoz soroltakkal.

Nemek szerinti bontásban *mindkét korosztály esetében megállapítható, hogy a férfiak több szabadidővel rendelkeznek, mint a korcsoportokhoz tartozó nők.* Ez a különbség a 15-19 évesek körében a két utolsó időmérleg-vizsgálat között csökkent és a különbség eltűnni látszik, ugyanakkor az idősebb korosztályban tovább emelkedett, így a férfiak már 25%-kal több szabadidővel rendelkeznek, mint a női kortársaik.

10. ábra: A szabadon végzett tevékenységekre szánt átlagos ráfordítás idősoros változása a 15-19 és a 20-29 éves korosztályban

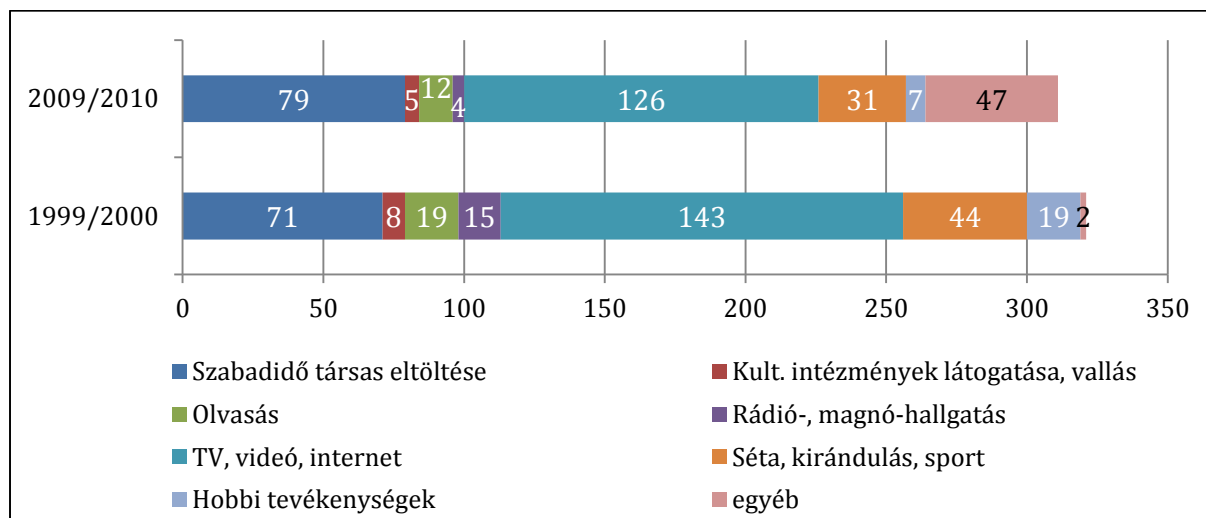

Ami a blokkon belüli tevékenységek megoszlását illeti *némileg meglepő, de a 15-19 éves korosztályban abszolút értékben az azonosítható elfoglaltságok közül egyedül a társas tevékenységre fordított időkeret emelkedett, mintegy 11,2%-kal.* Az adatok tanulsága szerint ez a növekmény kizárólag a nők aktívabb szociális életének köszönhető, a férfiak ráfordítása ugyanis nem változott.

A várakozásoknak megfelelően a korosztály tagjai továbbra is a képernyő előtt töltik a legtöbb szabadidejüket. A blokkon belüli idejük 40,5%-át töltik ezzel a tevékenységgel. 2010-ben egy átlagos tinédzser 2 óra 6 percet töltött a különböző audiovizuális eszközök előtt, amely érték 17 perccel kevesebb, mint a 2000-es adatfelvétel során mért adat.

Érdekesség, hogy az „egyéb szabadon végzett tevékenységekre” fordított időkeret jelentős mértékben emelkedett. *Míg 2000-ben csupán 2 perc volt a korosztály „nem beazonosított” szabadidős tevékenysége, addig 2010-ben már 47 perc.* Az elképesztő méretű növekedés a kategória extenzív és intenzív bővülésének egyaránt köszönhető.

11. ábra: Szabadon végzett tevékenységek megoszlásának változása a 15-19 éves korosztályban

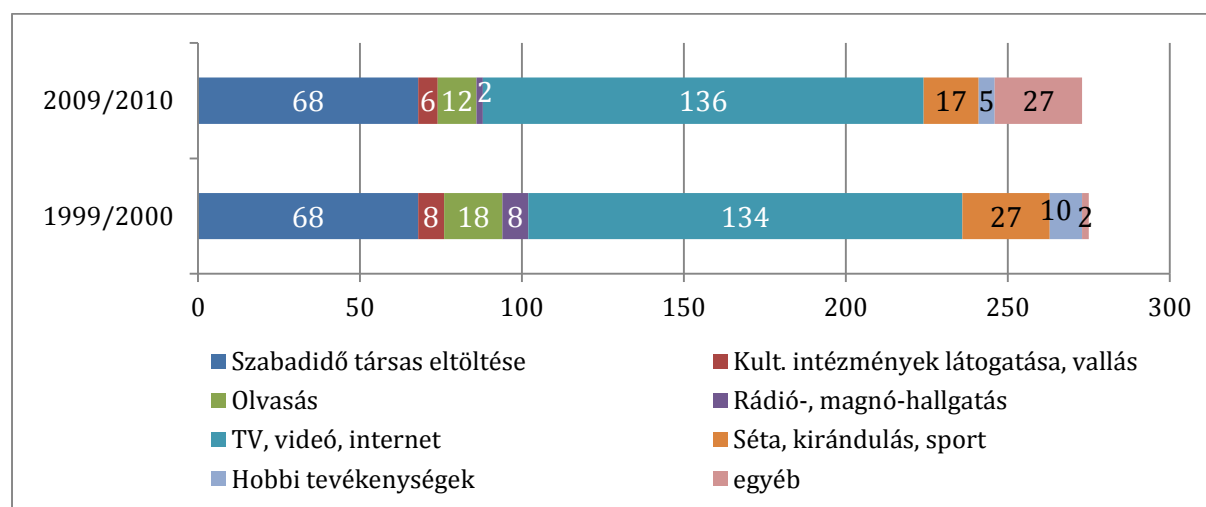

A 20-29 évesek körében, a blokkra fordított időkeret minimális változásához hasonlóan, csupán kisebb elmozdulások történtek a szabadon végzett tevékenységek belső szerkezetében is. Tulajdonképpen a huszonevesek a két felmérés időpontjában a két legnagyobb kategóriát kitevő képernyő használatra és társas szórakozásra szinte ugyanannyi időt fordítottak. Az audiovizuális eszközök használatának blokkon belüli aránya 49,6%, még a szociális tevékenységekkel töltött intervallumé 24,8% volt 2010-ben.

Jelentősen csökkent ugyanakkor az olvasásra, rádió-, magnó-hallgatásra és sportolási tevékenységekre szánt ráfordítás. A három tevékenységre összességében több mint 40%-kal kevesebbet szántak a fiatal felnőttek 2010-ben, mint tíz évvel korábban.

Ebben a korosztályban is megfigyelhető, hogy nőtt az egyéb szabadon végzett tevékenységet végzők átlagos ráfordítása, vagyis a sztenderd kategóriák egyre kevésbé tudták lefedni a korosztály tényleges idő felhasználási struktúráját.

12. ábra: Szabadon végzett tevékenységek megoszlásának változása a 20-29 éves korosztályban

6.1. Szabadidő társas eltöltése

A 2010-es időmérleg-vizsgálat alapján a szabadidő társas eltöltése a második legjellemzőbb tevékenység a szabadon végezhető aktivitások között. Egy átlagos 15-19 éves fiatal 1 óra 19 percet tölt el ezzel a tevékenységgel egy átlagos napon, ami a fő kategóriára szánt időkeret 25,4%-át teszi ki.

A két időmérleg felmérés között mintegy 8 perccel nőtt fejenként az átlagos napi ráfordítás, ezzel együtt pedig a tevékenységkategórián belüli aránya is 3,3%ponttal emelkedett. Amint az a táblázatból is látható, a növekmény kizárólag a fiatal nők társasági életének jelentős bővülésének eredménye, hiszen míg a férfiak átlagos időráfordítása nem változott ezen a területen, addig a nők 26,9%-kal, átlagosan 18 perccel töltenek többet társaságban, mint az ezredfordulón.

Az átlagos időráfordításban tapasztalható változás egyaránt köszönhető a tevékenységforma extenzív és intenzív bővülésének is, vagyis a korosztály tagjai összességében egyre nagyobb

arányban és egyre több időt szánnak a szabadidő társas eltöltésére. Egyedül a korosztály férfi tagjai között csökkent a tevékenységet végzők ráfordítása, ennek is köszönhető, hogy a mérsékelt extenzív növekedés ellenére, nem változott az átlagos napi időráfordításuk a teljes korosztályon belül.

A társas érintkezés szempontjából kedvező eredmény, hogy *a tevékenységkategória keretein belül a legjellemzőbb tevékenységi forma a beszélgetés*, amelyet a 2010-es felmérés adatai szerint a válaszadók 56,7%-a végzett a megkérdezést megelőző napon. Ezzel az eredménnyel pedig *a középiskolás korúak a legaktívabbak, minden más korosztálynál többen és többet beszélnek, beszélgetnek*.

A korosztály társasági aktivitását jól mutatja, hogy *a különféle társas szórakozásokkal, sőt kocsimázással is ők töltik a legtöbb időt*.

16. tábla: A szabadidő társas eltöltésére fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)				„B” tevékenységet végzők aránya (%)				„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)			
	1999/2000		2009/2010		1999/2000		2009/2010		1999/2000		2009/2010	
	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N
	74	67	74	85	60,7	61,4	63,6	68,5	123	110	117	123
Szabadidő társas eltöltése	71		79		61		65,9		116		120	

A 20-29 éves korosztály tagjai bár átlagosan kevesebb szabadidőt töltenek el társaságban, ugyanakkor a rendelkezésükre álló szabadidejük közel azonos részét, 24,8%-át fordították erre a tevékenységre 2010-ben, és a középiskolás korúakat követően a második legaktívabb korcsoport ezen a területen.

A szabadidő társas eltöltésének trendjei már kevésbé egyértelműek ebben a kohorszban. Az elmúlt tíz évben ugyanis *bár 5,5%ponttal nőtt a tevékenységet végzők aránya, körükben az átlagos ráfordítási idő 9,2%-kal, 120 percről 109 perc/főre csökkent*, így az átlagos ráfordítás a teljes korosztály körében változatlanul 68 perc maradt naponta.

Annak ellenére, hogy a férfiak és a nők aktivitásának különbsége minden mutatószám tekintetében csökkent a 2000-es és a 2010-es időmérleg-vizsgálat között, *a korosztály férfi tagjai továbbra is lényegesen nagyobb arányban és több szabadidőt töltenek el társas tevékenységekkel, mint a hölgyek*. Előbbiek átlagosan 76 percet, még utóbbiak egy perc híján egy órát.

A szabadidő társas eltöltésének szerkezete szinte megegyezik az eggyel fiatalabb generáció szokásaival. A legnagyobb arányban és a legtöbb időt a beszélgetésnek szentelik a fiatal felnőttek is, körükben ugyanakkor valamennyivel magasabb a vendégségben, közös családi tevékenységben résztvevők száma.

17. tábla: A szabadidő társas eltöltésére fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 20-29 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)				„B” tevékenységet végzők aránya (%)				„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)			
	1999/ 2000		2009/ 2010		1999/ 2000		2009/ 2010		1999/ 2000		2009/ 2010	
	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N
	79	56	76	59	59,9	53,0	64,3	59,7	132	106	118	99
Szabadidő társas eltöltése	68		68		56,5		62,0		120		109	

6.2. Kulturális és sportrendezvények látogatása

A kifejezetten otthonon kívüli szórakozási formák elterjedtsége a 15-19 éves korosztályon belül meglepően alacsony. A mozizást, kulturális rendezvények és sportesemények látogatását magába foglaló kategória egy átlagos napon a középiskolás korú fiatalok mindössze 3,0%-át „tudta megszólítani” 2010-ben, amely érték ráadásul 2,2%ponttal alacsonyabb az egy évtizeddel korábban mért részvételi aránynál.

A kategóriához tartozó elemi tevékenységek közül *továbbra is a mozi a „legnépszerűbb” kikapcsolódási forma*, de alapvetően mindhárom területen az aktivitás csökkenése tapasztalható. Érdekesség, hogy *a nők részvételi aránya a sport, a férfiaké az egyéb kulturális rendezvények esetében nem éri el a statisztikailag kimutatható szintet.*

Ezek után némileg meglepő az elfoglaltság végzésének intenzitása és annak emelkedése is. Igaz, *ezek az események jellemzően jól belátható időtartammal bírnak*, így nem meglepő, hogy egy sporteseményre szánt átlagos időráfordítás a végzők körében hozzávetőleg megegyezik egy foci meccs időtartamával illetve, hogy a moziban töltött idő egy átlagos két órás film hosszával. Az egyéb kulturális intézmények látogatása a tevékenységet végzők 6 óra 41 perces átlagos ráfordítása alapján kiemelkedik az elemi tevékenységek sorából.

A fentebb vázolt két ellentétes irányú hatás eredője összességében negatív, vagyis a korcspport egészében az elmúlt évtizedben csökkent az átlagos időráfordítás. Ez a tendencia a férfiak esetében erőteljesebben érvényesült.

18. tábla: Kulturális és sportrendezvények látogatására fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
mozi	4	3	3,1	2,2	117	127
egyéb kulturális rendezvény	3	2	1,3	0,5	196	341
sportrendezvény	1	0	0,8	0,2	124	95
Kulturális és sportrendezvények látogatása	7	5	5,2	3,0	141	161

Hasonló tendenciák azonosíthatóak a 20-29 éves korosztály out-door kulturális és szórakozási tevékenysége között is. A magasnak nem mondható 3,9%-os részvételi arányával ez a korosztály a legaktívabb a kategóriában. A relatív alacsony mutatókból megállapítható, hogy ez a tevékenységcsoport nem tölt be meghatározó szerepet a népesség időfelhasználásában, jelentősége pedig az elmúlt évtizedben csak tovább csökkent.

Ami a kategória tevékenység szerinti megoszlását illeti, az eggyel fiatalabb korosztályhoz hasonlóan, a mozi a legelterjedtebb és a sportrendezvények látogatása a legkevésbé elterjedt napi magatartásforma. A nők minden egyes kategóriához tartozó elemi tevékenység esetében aktívabbak a kohorszban, mint a férfiak.

Annak ellenére, hogy az elmúlt tíz évben csökkent a tevékenység végzésének intenzitása, a napi 120 perces átlagos ráfordítás a tevékenységet végzők körében továbbra is magasnak mondható. Az adatokból látható, hogy ez a korosztály valamivel nagyobb arányban, de rövidebb ideig vesz részt ilyenfajta tevékenységekben, mint az eggyel fiatalabb generáció képviselői.

Az átlagos napi ráfordítást tekintve a végeredmény azonban ugyanaz, a 20-29 éves korosztály tagjai átlagosan naponta 5 percet szántak kulturális és sportrendezvények látogatására, pontosan annyit, amennyit 14-19 éves társaik.

19. tábla: Kulturális és sportrendezvények látogatására fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 20-29 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
mozi	5	3	4,3	2,8	117	113
egyéb kulturális rendezvény	2	1	1,2	0,9	169	143
sportrendezvény	1	0	0,7	0,3	154	79
Kulturális és sportrendezvények látogatása	8	5	6,0	3,9	135	120

Összességében tehát megállapítható, hogy az otthonon kívüli kulturális és szórakozási tevékenységek szerepe mindkét korcsoportban csökkent, a vizsgált generációk tagjai jellemzően kevesebben és rövidebb ideig látogatnak kulturális és sportrendezvényeket, mint egy évtizeddel korábban.

6.3. Vallásgyakorlás

A 2011-es népszámlálás adatai szerint (KSH 2013) drasztikus változások következtek be a vallásosak, különösen a hagyományos egyházakhoz tartozók számát illetően. 10 év alatt 5,5-ről 3,9 millióra esett vissza a magukat katolikusnak mondók száma, de a reformátusok (1,6 helyett 1,15 millió), evangélikusok (304 helyett 214 ezer) száma is óriásit zuhant. Ezzel szemben a vallási közösséghez nem tartozók száma 1,5-ről 1,8 millióra nőtt. Különösen érdekes, hogy míg a vallási hovatartozásra vonatkozó kérdésre tíz éve 1,1 millió ember nem válaszolt, 2011-re ez a szám 2,7 millióra emelkedett.

Hasonló tendenciák köszönnek vissza a 15-19 éves korosztály vallásgyakorlásra szánt időkeretéből is. Bár a tevékenységet végzők aránya emelkedett a nők körében, a férfiaknál tapasztalható esés dinamikusabb volt, így a korosztály egészében is némileg csökkent a vallásgyakorlás gyakorisága 1,3%-ról pontosan 1,0%-ra.

Ennél is erőteljesebb esés következett be a tevékenységet végzők átlagos ráfordítása tekintetében, hiszen közel harmadára csökkent a vallásra fordított időtartam az ő esetükben 107 percről 35 percre. Annak ellenére, hogy a tendencia mindkét nem esetében érvényesült, a korosztály női tagjai körében ez a csökkenés egészen megdöbbentő, ugyanis átlagosan 87%-kal fordítanak kevesebb időt erre a tevékenység kategóriára, mint 10 évvel korábban.

A fenti változásoknak következményeként a teljes korosztályon belüli *átlagos napi ráfordítás a statisztikailag kimutatható szint alá csökkent, amely mutatóval a 15-19 éves korosztály a legkevésbé aktív generáció vallási szempontból.*

20. tábla: Vallásgyakorlásra fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)				„B” tevékenységet végzők aránya (%)				„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)			
	1999/2000		2009/2010		1999/2000		2009/2010		1999/2000		2009/2010	
	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N
	1	1	0	0	1,6	1,1	0,4	1,6	114	100	100	17
Vallásgyakorlás	1		0		1,3		1,0		107		35	

A vallásos emberek számának csökkenése a 20-29 éves korosztály időfelhasználásán keresztül már nem mutatható ki. Bár a bázisként szolgáló 2000-es adatfelvétel eredményei is nagyon alacsonyak, a tendencia tulajdonképpen mindhárom használt index esetében egy irányba mutat.

A két felmérés között eltelt évtizedben *a tevékenységet végzők aránya kismértékben, 0,4%ponttal emelkedett, miközben 8 perccel nőtt az átlagos időráfordítás is a körükben.* A két nem a cselekvés végzésének extenzivitását illetően hasonló pályát jár be, az intenzivitás tekintetében ugyanakkor még a nők jelentősen több időt áldoznak vallási tevékenységre, addig a férfiak lényegesen kevesebbet, mint 2000-ben.

Összességében az *átlagos napi ráfordítás nem változott a két vizsgálat közötti tíz esztendőben.*

21. tábla: Vallásgyakorlásra fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 20-29 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)				„B” tevékenységet végzők aránya (%)				„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)			
	1999/2000		2009/2010		1999/2000		2009/2010		1999/2000		2009/2010	
	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N	F	N
	0	1	0	2	0,5	1,1	0,7	1,7	90	109	49	138
Vallásgyakorlás	1		1		0,8		1,2		103		111	

Bár összehasonlítható eredményeink nem állnak rendelkezésre, a 2010-es adatokból megállapítható, hogy a különféle *szervezeti, egyesületi tevékenységeken való társadalmi részvétel gyakorisága meglehetősen alacsony, 1% alatti mindkét generáció esetében, így a magas két órát megközelítő intenzív hozzájárulás ellenére az átlagos napi ráfordítás a teljes kohorszot vizsgálva nem haladja meg az 1 percet.*

22. tábla: Egyéb szervezeti, egyesületi tevékenységre fordított idő korosztályok szerinti összehasonlítása a 2010-es felmérés adatai alapján

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	15-19 éves	20-29 éves	15-19 éves	20-29 éves	15-19 éves	20-29 éves
Egyesületi tevékenység	1	1	0,9	0,7	106	118

6.4. Olvasás

Az olvasásra szánt átlagos napi időkeret a középiskolás korú fiatalok időfelhasználásában 36,8%-kal, 19 percről 12 percre csökkent a két utolsó időmérleg-vizsgálat között. Mivel a változás mértéke meghaladta a tevékenységblokk szerepének visszaesését, az olvasás azon belüli jelentősége is tovább mérséklődött. 2010-ben a szabadon végzett tevékenységekre fordított idő mintegy 3,9%-át, még tíz évvel korábban 5,9%-át fordították a 15-19 éves korosztály tagjai olvasásra.

A visszaesés egyértelműen extenzív jellegű, vagyis elsősorban a tevékenységet végzők arányának csökkenésének tudható be, nem pedig a körükben mért átlagos ráfordítás változásának. 2000-ben még minden negyedik fiatal olvasott valamit a megkérdezést megelőző napon, 2010-ben viszont már csak a 16,2%-uk nyilatkozott hasonlóan. Ezt a visszaesést a tevékenységet végzők körében tapasztalható minimális plusz ráfordítás nem képes kompenzálni.

A nemek olvasási szokásai közötti különbség tovább nőtt az elmúlt évtizedben. Míg az 1980-as évek közepén ugyanannyi időt szántak a nők és a férfiak erre a tevékenységre, addig 2010-ben előbbiek átlagosan naponta 20 percet, utóbbiak kevesebb mint harmadannyit, 6 percet.

Amennyiben csak a könyvolvasási szokásokat vizsgáljuk, hasonló tendenciákat fedezhetünk fel, csak némileg felerősítve. A vizsgált korosztályon belül kevesebb mint felére esett vissza a könyvolvasásra fordított átlagos napi időkeret, és körülbelül ugyanilyen arányban csökkent a tevékenységet végzők aránya is. Mindemellet az átlagos ráfordítás mértéke a tevékenységet végzők körében tulajdonképpen nem változott. Nemek szerinti bontást vizsgálva megállapítható, hogy a csökkenés mértéke sokkal nagyobb a férfiak esetében.

23. tábla: Olvasásra fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/ 2000	2009/ 2010	1999/ 2000	2009/ 2010	1999/ 2000	2009/ 2010
újság, folyóirat	8	7	NA	11,1	NA	66
könyv	11	5	13,9	6,1	82	83
Olvasás	19	12	25,5	16,2	75	77

A 20-29 éves korosztályban szinte tizedes jegy pontossággal hasonló folyamatok zajlottak le a két utolsó időmérleg-vizsgálat között, mint az eggyel fiatalabb vizsgált korcsoportban. Az átlagos ráfordítás a két generáció esetében pontosan megegyezik egymással. *Az olvasásra szánt időkeret harmadával csökkent a huszonévesek körében is, így egy átlagos napon a fiatal felnőttek 18 perc helyett csak 12 percet töltöttek olvasással.* Mindez azért meglepő, mert az évtized során jelentősen nőtt a felsőoktatásban résztvevők aránya a korcsoporton belül, és csökkent az érettségivel nem rendelkezőké. *Az iskolai végzettség emelkedése tehát nem járt együtt az olvasottság elterjedtségével.*

Sőt, a tevékenységet végzők aránya egy tized híján 10%ponttal csökkent. *Még 2010-ben a huszonévesek több mint ötöde olvasott egy átlagos napon, addig 2010-ben már csupán 16,4%-uk fordította szabadidejét erre a tevékenységre.* Azok körében viszont, akik olvasnak nyomtatott terméket, ebben a kohorszban is kis mértékben, 2 perccel nőtt az átlagos ráfordítás.

A nemek szerinti bontást vizsgálva is hasonló folyamatok mentek végbe az idősebb generáció esetében, mint a 15-19 éveseknél. A 1980-as évek közepén még a férfiak kis mértékben aktívabbak voltak a tevékenységben, köszönhetően a körükben tapasztalható drasztikusabb visszaesésnek, 2010-ben már a nők átlagosan 5 perccel több időt fordítottak nyomtatott termékek olvasására.

Érdekesség, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján a nyomtatott sajtó és a könyvek olvasására szánt időkeret változása azonos mértékben járult hozzá az olvasásra fordított idő csökkenéséhez. *Valamivel gyakrabban forgatnak újságokat, folyóiratokat a fiatal felnőttek, mint könyveket,* ugyanakkor átlagosan több időt fordítanak az olvasók utóbbi használatára, mint sajtótermékeikére.

24. tábla: Olvasásra fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 20-29 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
újság, folyóirat	9	6	NA	10,6	NA	57
könyv	9	6	10,2	6,3	89	93
Olvasás	18	12	26,3	16,4	70	72

Könyvpiac

A KSH adatai alapján a hazai könyvpiac az évszázad első évtizedében az olvasottság csökkenése ellenére jelentős diverzifikáción esett át. Míg 2000-ben összesen 9.592 könyvet adtak ki Magyarországon, addig 2010-ben – 35,4%-kal többet – 12.997-et, amelynek 16,4%-a tartozott a tankönyvek kategóriájába. Természetesen, reagálva a lakosság olvasásra fordított idejének visszaesésére, folyamatosan csökkent a kiadványok átlagos példányszáma.

6.5. Rádió-magnó-, lemez-, cd-hallgatás

A rádió, mint információs csatorna szerepe jelentősen visszaesett az utolsó két időmérlegvizsgálat között. A 2010-es felmérés alapján a 15-19 éves korosztály mindössze 1 perces átlagos napi ráfordításával a legaktívabb rádióhallgatói csoport az ötven év alattiak közül. Ebből már kikövetkeztethető, hogy a 20-29 évesek átlagos ráfordítása nem éri el a statisztikailag kimutatható szintet sem.

A tendencia mögött mindkét korosztály esetében a tevékenységet végzők arányának drasztikus visszaesése áll. Míg 2000-ben egy átlagos napon a 15-19 évesek közül majdnem minden ötödik fiatal hallgatott rádiót, addig 2010-ben már csak kevesebb mint 1%-uk. Az eggyel idősebb korcsoportban valamivel alacsonyabb bázisról ugyan, de közel azonos szintre csökkent a rádiók hallgatottsága. 2010-ben mindössze 0,6%-uk nyilatkozott úgy, hogy a megkérdezést megelőző napon végezték ezt a tevékenységet.

Ami a tevékenységet végzők napi ráfordítását illeti, a fiatalabb vizsgált korcsoportban a visszaesés egyáltalán nem drasztikus. A millennium idején csupán 5 perccel fordítottak több időt a középiskolás korúak rádióhallgatásra, mint tíz évvel később. A változás mértéke a huszonévesek körében már jelentősebb. Esetükben 48%-kal csökkent az átlagos ráfordítás a tevékenységet végzők körében.

25. tábla: Rádióhallgatásra fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 és a 20-29 éves korosztályban

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
15-19 éves	15	1	19,5	0,8	76	71
20-29 éves	6	0	7,7	0,6	75	39

A 2010-es adatok alapján elmondható, hogy *egyéb audio eszközök használatában is a 15-19 éves korosztály ez egyik legaktívabb*. Azzal együtt is, hogy az átlagos ráfordítás az ő esetükben sem haladja meg a 3 percet, és *kevesebb mint 5%-uk nyilatkozott úgy, hogy hallgatott cd-t vagy magnót az adatfelvételt megelőző napon*. A huszonévesek már kevesebb időt szánnak átlagosan ezeknek az eszközöknek a használatára, bár ez elsősorban a tevékenységet végzők alacsonyabb arányának köszönhető, hiszen az átlagos ráfordítás a végzők körében 19 perccel magasabb, mint a 15-19 éves korcsoportban.

26. tábla: Magnó-, cd-hallgatásra fordított idő a 15-19 és a 20-29 éves korosztályban

	„A” átlagos ráfordítás (perc)	„B” tevékenységet végzők aránya (%)	„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)
	2009/2010	2009/2010	2009/2010
15-19 éves	3	4,5	71
20-29 éves	1	1,6	90

A kutatási eredményeket az audio eszközök használatáról és jelentőségéről fenntartásokkal kell kezelni. Amint az a 2010-es részletes változó listából is kiderül, az adatfelvételi lapra még nem kerültek fel olyan, sokszor multifunkcionális eszközök, amelyek a vizsgálatot megelőző években terjedtek el hazánkban, ugyanakkor gyökeresen megváltoztatták a fiatalok zene hallgatási szokásait.

6.6. Tévénézés, videózás, internetezés

A háztartások IKT-eszközökkel való ellátottsága

2000 és 2010 között a személyi számítógéppel rendelkező háztartások aránya 14%-ról 71%-ra emelkedett, a lakossági internet előfizetéssel rendelkező háztartásoké pedig több mint tízszeresére, aminek köszönhetően az évtized végére már 50%-ukban elérhetővé váltak az online tartalmak (NMHH 2012).

Az utóbbi évtizedben az összes korosztályban dinamikusan nőtt az internet penetráció. A 15-69 éves korosztály már 60%-a legalább havonta internetezik. A legfiatalabb – 15-24 éves – korosztályban ugyanez az arány több mint 90%, így ebben a szegmensben komoly bővülés már nem várható a jövőben, az idősebb korcsoportokban viszont még van növekedési potenciál (NRC 2011).

A médiahasználat dinamikus változását jól mutatja, hogy a 2000-es és a 2010-es adatfelvétel eredményei nem feleltethetők meg egymásnak. *Míg 2000-ben az internetezést az olvasás kategória alá sorolta a KSH adatbázisa, addig 2010-ben már a tévé- és videó nézés tevékenységekkel vontta össze, így teljes körű összehasonlítást nem tesz lehetővé a két időmérleg-vizsgálat adattáblája.*

A 15-19 éves korosztály tagjai továbbra is a képernyők előtt töltik szabadidejük legnagyobb részét, bár a ráfordítás mértéke és főkategórián belüli aránya egyaránt csökkent. Míg 2000-ben napi 143 perces ráfordítással a szabadon felhasználható időkeretük 44,5%-át, 2010-ben „már csak” 40,5%-át töltötték tévézéssel és internetezéssel, amely 126 perc képernyő használatot jelentett. Ezzel az átlagos ráfordítással a 15-19 éves korosztály tölti a legkevesebb időt a televízió és a számítógép előtt.

A csökkenés egyaránt köszönhető a tevékenység extenzív és intenzív visszaesésének, vagyis egyre kevesebben, egyre kevesebbet szánnak erre az elfoglaltságra. A két időmérleg felvétel között 3,3%ponttal esett vissza a tevékenységet végzők aránya, és mintegy 8,9%-kal a körükben mért átlagos ráfordítás.

A nők és a férfiak hozzájárulásában nincs jelentős különbség a korcsoporton belül, ráadásul egymáshoz viszonyított arányuk felmérésről-felmérésre váltakozik. 2010-ben az előbbieket átlagos ráfordítása volt 12 perccel magasabb.

A tevékenység belső szerkezetében is jelentős változások mentek végbe az évszázad első évtizede során. Míg 2000-ben az internetezésre szánt átlagos ráfordítás nem érte el a kimutatható szintet, addig 2010-ben napi 27 perces intervallummal már a képernyő előtt töltött idő 21,4%-át az online térben töltötték a középiskolás korú fiatalok, és valamivel több mint minden negyedik fiatal internetezett az adatfelvétel napján.

Ezzel együtt is a domináns csatorna továbbra is a televízió maradt. Ezt a kommunikációs eszközt nézik a legnagyobb arányban és átlagosan a leghosszabb ideig, sőt a tevékenységet végzők ráfordítása is ebben a kategóriában a legmagasabb. Több mint 2,5-szer többen néznek televíziót egy átlagos napon, és mintegy 28 perccel magasabb körükben az átlagos ráfordítás,

mint az internetezőké, így a napi képernyőhasználat 69%-a továbbra is erre a tevékenységre irányul.

27. tábla: Tévénézésre, videózásra és internetezésre fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
tévénézés	NA	87	NA	67,6	NA	129
videózás	NA	12	NA	9,2	NA	129
internetezés	0	27	NA	26,3	NA	101
Képernyő használat	143	126	83,2	79,9	171	157

A 20-29 éves korosztályban valamelyest más folyamatok zajlottak le a képernyő használat területén. Annak ellenére, hogy körükben az internet használat kisebb mértékben emelkedett, a tevékenységkategóriára szánt ráfordítás 2 perccel nőtt. Ebből arra következtethetünk, hogy az internet ebben a korcsoportban kevésbé helyettesítő, inkább, mint kiegészítő csatornaként jelent meg, ezáltal a televízió népszerűsége kevésbé csökkent.

A huszonévesek átlagosan 136 percet töltöttek 2010-ben a képernyő előtt, amely a rendelkezésre álló szabadidejük 49,6%-át teszi ki. A minimális bővülés egyaránt köszönhető a tevékenységet végzők arányának emelkedésének valamint az ő ráfordítás többletüknek.

Ebben a korcsoportban már tendenciaszerűen a férfiak az erősebb képernyő használók. 2010-ben 149 perces átlagos ráfordítással, 27 perccel töltöttek több időt ezzel a tevékenységgel, mint a nők. Az utolsó három időmérleg felvételt vizsgálva ez a legnagyobb nemek közötti különbség.

Az internet előretörése ellenére a televízió dominanciája ebben a korcsoportban még erősebb, mint a 15-19 évesek esetében, csupán minden negyedik erre a tevékenységkategóriára fordított percüket töltötték nem televíziózással a fiatal felnőttek. Az internet részesedése 22 perces átlagos ráfordítással mindössze 16,2%. Míg egy átlagos televíziónéző naponta 143 percig követi a közvetítéseket, addig egy internetező 98 percet tölt az online térben.

28. tábla: Tévénézésre, videózásra és internetezésre fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 20-29 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
tévénézés	NA	102	NA	71,5	NA	143
videózás	NA	12	NA	9,2	NA	128
internetezés	0	22	NA	22,2	NA	98
Képernyő használat	134	136	80,7	81,0	167	168

Médiahasználat 2010

A 2010-es időmérleg felvétel eredményei alapján az alábbi médiahasználati szokások rajzolódnak ki a 15-19 és a 20-29 éves korosztályban. Egy 15-29 éves fiatal valamivel több mint 2 óra figyelmet szán egy átlagos napon a különböző kommunikációs csatornáknak, amely a teljes rendelkezésükre álló keretük 8-9%-át fedi le. A középiskolás korúak a szabadidejük 39,2%-át, a huszonévesek 47,4%-át fordították erre a tevékenységre.

Jól látható, hogy az idősebb generáció valamivel aktívabb médiahasználó, ugyanakkor ez a többlet kizárólag az extenzívebb és intenzívebb televízió nézési szokásaiknak köszönhető, az összes többi kommunikációs területen a 15-19 éves korosztályban erősebb a használat.

Továbbra is a televízió dominálja a kommunikációs eszközök használatát. A tévézők aránya és átlagos ráfordítása a legmagasabb egy átlagos napon, így nem meglepő, hogy az információs csatornák használatából a tévénézés a fiatalabb korcsoportban 71,3%-kal, az idősebb korosztályban 78,5%-kal részesül.

Az internet részesedése a médiahasználatból a tinédzserek körében 22,1%, még a fiatal felnőttek körében 16,9%. Mindkét korosztályban ezzel az értékkel a második legfontosabb információforrássá lépett elő az online tér. A 15-19 évesek közül minden negyedik, a 20-29 évesek közül pedig több mint minden ötödik személy böngész a világháló oldalait. A használat intenzívitasában is ez a felület a második legaktívabb. A tizenéves netezők már csak alig fél órával fordítanak kevesebb időt az online térre, mint a televíziót nézők a képernyő előtti elfoglaltságra.

Érdekesség, hogy a nyomtatott sajtó használatában valamennyivel aktívabbak a fiatalabb vizsgált kohorszban. Hozzávetőleg minden tizedik 15-29 éves fiatal olvas újságot vagy napilapot egy átlagos napon. Körükben az átlagos ráfordítás mértéke elég intenzív, nagyjából egy óra körül alakul.

A média „tortából” legkisebb súllyal a rádió részesül. A rádióhallgatásra szánt időkeret és a tevékenységet végzők aránya egyaránt olyan mértékben csökkent az elmúlt évtizedekben, hogy 2010-ben a 20-29 évesek átlagos ráfordítása már nem érte el a kimutatható szintet, és a 15-19 évesek is mindössze 1 percet szántak a frekvenciák hallgatására.

29. tábla: A média használat szerkezete a 15-19 és a 20-29 éves korosztályban

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	15-19 éves	20-29 éves	15-19 éves	20-29 éves	15-19 éves	20-29 éves
Újság, napilap	7	6	11,1	10,6	66	57
Rádióhallgatás	1	0	0,8	0,6	71	39
Tévézés	87	102	67,6	71,5	129	143
Internet	27	22	26,3	22,2	101	98
Összesen	122	130	NA	NA	NA	NA

6.7. Séta, kirándulás, sport

Az aktív pihenést nyújtó tevékenységekre fordított átlagos időkeret a 15-19 éves korosztályban közel 30%-kal csökkent. Míg 2000-ben a fiatalok 44 perces átlagos ráfordításukkal a szabadon eltölthető idejük 13,7%-át töltötték ilyenfajta elfoglaltságokkal, addig 2010-ben 31 perccel már csak a 10,0%-át. Tevékenység kategóriára szánt időkeret mindkét nem esetében visszaesett.

A csökkenés egyaránt köszönhető az extenzivitás enyhe mérséklődésének, vagyis hogy egyre kisebb arányban szánnak időt erre a tevékenységre, és a cselekvés intenzitásának visszaesésének is. Utóbbi változás kifejezetten dinamikusnak mondható, hiszen a tevékenységet végzők 2000-ben még 135 percet fordítottak aktív kikapcsolódásra, 2010-ben már 28,1%-kal kevesebbet, átlagosan 97 percet.

Nem egységes ugyanakkor a kategóriához tartozó tevékenységek megoszlásának változása. A sétálás és kirándulás népszerűsége csökkent a középiskolás korú fiatalok körében, ugyanakkor a sporttevékenységet végzők aránya 12,8%-os bázisról 6,1%-ponttal emelkedett 2000 és 2010 között. Minden területen csökkent ugyanakkor az átlagos ráfordítás a tevékenységeket végzők körében, különbségeket csak a változás mértékében tapasztalhatunk. E tekintetben is a kirándulásra szánt keret csökkent legnagyobb mértékben, még legkevésbé a sportolásra szánt idő.

A korcsoport egészében a különböző tevékenységekre szánt átlagos ráfordítás kizárólag a sport esetében növekedett, még a sétálás, városnézés és kirándulás esetében csökkent. Nemek szerinti bontásban megállapítható, hogy a várakozásoknak megfelelően a férfiak aktívabbak a sport és testmozgás területén, még a nők a séta, kirakat-, városnézési tevékenységekben.

30. tábla: Sétálásra, kirándulásra és sportra fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
séta, kirakat-, városnézés	12	9	13,8	12,6	85	73
Kirándulás	18	3	10,7	2,7	171	119
sport	13	18	12,8	18,9	105	97
Séta, kirándulás, sport	44	31	32,3	31,8	135	97

A huszonévesek átlagosan lényegesen kevesebb időt szánnak aktív kikapcsolódásra, mint tizenéves társaik, mindössze 17 percet. Ez a szabadon felhasználható napi átlagos időkeretük 6,2%-át teszi ki, amely ráfordítás mind abszolút értékben, mind a blokkban betöltött relatív szerepét tekintve alacsonyabb, mint egy évtizeddel korábban. A csökkenés a fiatal felnőttek esetében is egyszerre köszönhető a tevékenységet végzők arányának csökkenésének és az ő átlagos ráfordításuk visszaesésének is.

A kategória belső szerkezetének változásait tekintve is az eggyel fiatalabb korosztályhoz nagyon hasonló trendek rajzolódhatnak ki. Egyedül a sportolási tevékenységet végzők aránya növekedett az ezredforduló óta, és különböző mértékben ugyan, de az összes területen csökkent az átlagos ráfordítás a tevékenységet végzők körében. *A legdrasztikusabb visszaesés ebben a korcsoportban is a kirándulásra szánt időkeret és részvételi arány esetében figyelhető meg.*

A változások eredményeként *egy átlagos magyar huszonéves 6 percet töltött kirakat- és városnézéssel, 3 percet kirándulással és 9 percet sportolási és testmozgási tevékenységgel.*

31. tábla: Sétálásra, kirándulásra és sportra fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 20-29 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
séta, kirakat-, városnézés	9	6	10,6	8,6	84	71
Kirándulás	12	3	5,4	1,5	214	168
sport	7	9	7,3	9,3	94	92
Séta, kirándulás, sport	27	17	20,3	18,2	135	95

6.8. Hobbik és egyéb kedvtelések

Egy átlagos 15-19 éves magyar fiatal 2010-ben mindössze 7 percet töltött naponta kifejezetten hobbiként elkönyvelt tevékenységekkel. Ez az érték közel a harmada annak az időkeretnek, amelyet még 2000-ben fordítottak erre az elfoglaltságra.

A táblázatból kitűnik, hogy azoknak az aránya, akik házi kedvencükkel foglalkoznak nőtt, az egyéb hobbitevékenységeket végzőké viszont jelentősen csökkent. Nemek szerinti bontásban a fiatal nők aktívabbak, főként az egyéb hobbik végzés területén.

32. tábla: Egyéb kedvtelésre, hobbira fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 15-19 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
szobanövény, házi kedvenc gondozása	3	4	6,8	10,4	47	34
egyéb hobbi	16	3	13,1	2,8	119	120
Egyéb kedvtelések	19	7	19,3	12,7	97	55

A huszonéves korosztály még a 15-19 éveseknél is kevesebb időt szán egyéb hobbikra, kedvtelésekre. *Napi 5 perces átlagos ráfordításukkal ők a legkevésbé aktív korcsoport a 2010-es felmérés adatai szerint.* A tevékenységkategóriára fordított időtartam ráadásul az elmúlt tíz évben megfeleződött, így 2010-ben a szabadon végzett tevékenységekre szánt időkeret már csak 1,8%-át töltötték különböző hobbi elfoglaltságokkal.

A tevékenységkategóriában tapasztalható csökkenés kisebb mértékben köszönhető a korosztályon belüli elterjedtség visszaesésének, nagyobb mértékben az intenzitás mérséklődésének. *Míg 2000-ben egy átlagos napon a tevékenységet végzők körében az átlagos ráfordítás 77 perc volt, addig 2010-ben már harmadával kevesebb, mindössze 48 perc.*

A tevékenységkategória belső szerkezetét tekintve az évszázad első évtizedében végbement változások jellege szinte teljes mértékben megegyezik az eggyel fiatalabb korosztályban tapasztalhatókéval. *Kis mértékben nőtt a házi kedvencekkel foglalkozók aránya, és bár körükben csökkent az átlagos napi ráfordítás, a korosztály egészében összességében 1 perccel emelkedett.*

Az egész kategóriára jellemző visszaesés tehát az *egyéb hobbi tevékenységeket végzők arányának és ráfordításának erőteljes csökkenésének köszönhető*. A táblázatból látható, hogy a tevékenységet végzők intenzív, 1 óra 20 perces ráfordítása ellenére, a rendkívül alacsony részvételi rátának köszönhetően az átlagos napi ráfordítás nem haladja meg a legkisebb kimutatható értéket.

33. tábla: Egyéb kedvtelésre, hobbira fordított tevékenység idősoros összehasonlítása a 20-29 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010	1999/2000	2009/2010
szobanövény, házi kedvenc gondozása	3	4	7,3	10,4	47	43
egyéb hobbi	6	1	6,3	1,3	103	80
Egyéb kedvtelések	10	5	12,9	11,5	77	48

Összességében tehát megállapítható, hogy mindkét korosztályban csökkent azon időkeret, amelyet olyan hobbi tevékenységre fordítanak a generációk tagjai, amelyet már ne fednének le a vizsgálat korábbi kategóriái, vagyis *érzékeltetően koncentrálódik a szabadon eltölthető időkeret*.

6.9. Egyéb szabadon végzett tevékenységek

A szabadon végezhető tevékenységek záró elemét az egyéb ilyen jellegű tevékenységek jelentik. Ebbe a kategóriába *azokat a ráfordításokat sorolják, amelyek a korábbi címkézett kategóriacsoportokba nem illeszthetők be egyértelműen*.

Attól független, hogy nem tudjuk, pontosan milyen tevékenységeket foglal magában ez a gyűjtőcsoport, *érdemes felhívni a figyelmet a kategória mindkét vizsgált korosztályban tapasztalható jelentős bővülésére, a 15-19 évesek körében ugyanis több mint tizenötszörösére, a 20-29 esetében pedig tizenháromszorosára nőtt az átlagos ráfordítás mértéke*. A folyamat során egyaránt bővült a tevékenységet végzők korcsoportokon belüli aránya valamint a körükben mért átlagos ráfordítás hossza is.

34. tábla: Egyéb szabadon végzett tevékenység ráfordításának idősoros összehasonlítása a 15-19 és a 20-29 évesek körében

	„A” átlagos ráfordítás (perc)		„B” tevékenységet végzők aránya (%)		„C” átlagos ráfordítás a végzők körében (perc)	
	1999/ 2000	2009/ 2010	1999/ 2000	2009/ 2010	1999/ 2000	2009/ 2010
15-19 éves	3	46	6,8	42,2	45	109
20-29 éves	2	27	6,6	32,0	37	85

A fentiekben említett nagyon dinamikus tendencia arra hívja fel a figyelmet, hogy a 21. század első évtizede során olyan változások következtek be a középiskolás korúak és a fiatal felnőttek szabadidő felhasználási szokásaiban, amelyekre az összehasonlíthatóságra törekvő időmérleg-vizsgálat nem tudott hasonló tempóban reagálni.

7. Összefoglaló

Hazánkban a Központi Statisztikai Hivatal az 1960-as évek közepe óta nagyjából 10 évente hajt végre időmérleg-vizsgálatot a népesség időfelhasználásában végbemenő változások követésének céljából. A legutóbbi időmérleg-vizsgálatra 2009. október 1-jétől 2010. szeptember 30-ig tartó időszakban került sor. Jelen tanulmány elsősorban a millenniumi adatfelvétel és a 2010-es adatfelvétel eredményeinek változására fókuszál, még hozzá a kutatási projekt célcsoportjait jelentő 15-19 és 20-29 éves korcsoportokban.

A két felmérés időpontja között a társadalmilag kötött tevékenységre fordított idő tovább csökkent mindkét korosztályban, ezzel szemben növekvő tendenciát mutat a fiziológiai szükségletek kielégítésére szánt időkeret. Érdekeség, hogy a szabadon végezhető tevékenységek átlagos ráfordítás növekedése, szemben a korábbi tendenciákkal, megtorpanni látszik.

A társadalmilag kötött tevékenységek csökkenése mögött elsősorban a kereső-termelő munkára fordított átlagos időkeret visszaesése áll. A középiskolás korúak átlagos ráfordítása 52,8%-kal, a fiatal felnőtteké 24,6%-kal csökkent. A kategórián belüli szerkezeti változások azonban nem egységesek. Az elmúlt évtizedben a főfoglalkozású munkavégzés szerepe visszaesett, ugyanakkor a jövedelemkiegészítő munka aránya jelentősen növekedett a 15-29 éves korosztályban. A tanulásra, képzésre fordított átlagos idő, köszönhetően a felsőoktatási expanciónak és az ezzel együtt járó extenzív bővülésnek, nőtt a huszonévesek körében, amint a közlekedéssel töltött idő is.

A fiziológiailag kötött tevékenységek teszik ki továbbra is az átlagos napi időfelhasználás valamivel több mint a felét. Részesedése az elmúlt tíz esztendőben kis mértékben emelkedett mindkét vizsgált kohorsz esetében. A főkategórián belül az alvás aránya stabilnak mondható, ugyanakkor az étkezésre szánt idő több mint 10%-kal, a testi higiénia fordított keret pedig több mint 30%-kal emelkedett mindkét korosztályban.

A várakozásoknak megfelelően a korosztályok tagjai továbbra is a képernyő előtt töltik a legtöbb szabadidejüket. A 15-19 éves korcsoportban a szabadidő 40,5%-át, a 20-29 évesek 49,6%-át töltötték ezzel a tevékenységgel. Ezen belül az internet 2010-ben közel 20%-kal részesült. Érdekeség, hogy a fiatalabb vizsgált korosztályban nőtt a társas tevékenységekre fordított idő. Jelentősen csökkent ugyanakkor az otthonon kívüli kikapcsolódási események, intézmények látogatottsága és az olvasás népszerűsége.

Irodalomjegyzék

Andorka Rudolf - Falussy Béla - Harcsa István (1990): Időfelhasználás és életmód in: *Társadalmi riport 1990*, Andorka Rudolf, Kolosi Tamás, Vukovich György (szerk.). Budapest: TÁRKI, 192-207. Pp.

Dr. Harcsa István (2000): A munkavilága az időmérleg- vizsgálatok tükrében. Statisztikai Szemle, 78. évfolyam, 2000. 12. szám

Falussy Béla – Harcsa István (2000): „Háztartás és háztartásgazdaság az időfelhasználás tükrében” in: *Társadalmi riport 2000*, Kolosi Tamás, Tóth István György, Vukovich György (szerk.). Budapest: TÁRKI, Pp. 158–176.

Falussy Béla (2002): Társadalmi hatások és változások a férfiak és nők munkaidő-felhasználásában. In: *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről, 2001*. Szer.: Nagy Ildikó - Pongrácz Tiborné – Tóth István György. TÁRKI Szociális és Családügyi Min. 2002. 198-222.

Falussy Béla (2002): társadalmi-gazdasági trendek a népesség időfelhasználásában. Statisztikai Szemle, 80. évfolyam, 2002. 9. szám

Falussy Béla (2002): Tevékenységosztályozási rendszerek az időmérleg vizsgálatokban. Bp. 2002. 100 o. (közlésre elfogadott kézirat)

Falussy Béla (2005): Gondolatok az Eurostat időmérleg-vizsgálatairól szóló jelentésről. Statisztikai Szemle, 83. évfolyam, 2005. 1. szám

Kapitány Balázs – Spéder Zsolt: Gyermekvállalás

<http://hu.scribd.com/doc/98473132/Kapitany-Speder-gyermekvallalas> letöltve: 2013-02-28.-án

KSH (2011): A fiatalok munkaerő-piaci helyzete. Budapest, KSH.

KSH (2012): Oktatási adatok 2011/2012. Statisztikai Tükör, 6. évfolyam, 2012. 23. szám

KSH (2013): 2011. évi népszámlálás, 3. országos adatok. Budapest, KSH. ISBN 978-963-235-417-0

MKKE-Tárki Rt. (2002): Könyvvásárlási és könyvolvasási szokások a mai magyar társadalomban. Budapest, Tárki.

NRC (2012): Internetpenetrációs riport 2011

<http://nrc.hu/hirek/2012/01/13/Internetpenetracio> letöltve: 2013-03-07.-én

NRC- NMHH (2012): Lakossági internethasználat. Budapest, NMHH.